

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra pastorální a spirituální teologie

Jana Skaličková

**Spiritualita manželského slibu. Význam
manželství v dnešní době.**

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Michal Umlauf

Obor: Křesťanská výchova

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem přitom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci r. 2011

Jana Skaličková

Děkuji ThLic. Michalu Umlafovi za odborné vedení práce a mnoho cenných rad a podnětů. Rovněž děkuji celé mé rodině za vytvoření podmínek k psaní diplomové práce.

ÚVOD.....	6
1. Manželství a jeho spiritualita.....	7
1. 1 Pojem spiritualita	7
1. 2 Významné okamžiky vývoje spirituality	9
1. 3 Některé proudy současné spirituality.....	10
1. 4 Spiritualita křesťanského manželství.....	12
1. 5 Zdroj manželské spirituality	13
1. 6 Modlitba manželů skrze těla	14
1. 7 Spiritualita z pohledu psychologie.....	16
2. Biblické chápání manželství ve Starém a Novém zákoně a v prvotní církvi.....	18
2. 1 Manželství ve Starém zákoně	18
2. 1. 1 Původ manželství v knize Genesis.....	18
2. 1. 2 Vztah na základě rodinného původu.....	20
2. 1. 3 Podmínka panenství a současnost.....	21
2. 1. 4 Obřad židovské svatby	22
2. 1. 5 Starý zákon a mnohoženství	23
2. 2 Manželství v Novém zákoně.....	23
2. 2. 1 Původ v Kristu a jeho církvi	24
2. 2. 2 Manželství v prvotní církvi.....	25
2. 2. 3 Manželství v současnosti	26
2. 2. 4 Láska z křesťanského pohledu.....	27
2. 2. 5 Boží obraz a lidské sebepochopení	29
2. 2. 6 Podmínky pro přijetí manželství.....	31
3. Pohled katolické církve na manželství	33
3. 1 Předkoncilní vývoj manželského slibu	33
3. 2 Manželství v dokumentech II. vatikánského koncilu	35
3. 2. 1 Příprava na manželství.....	37
3. 2. 2 Pohled církve na rozvody a nové sňatky	39
3. 3 Přínos papeže Jana Pavla II. pro manželství.....	41
3. 4 Udělování svátosti manželství	43
3. 5 Význam církevního sňatku a rozdíl se sňatkem civilním	45
3. 6 Účinky manželského slibu podle svatého Františka Saleského.....	47
3. 6. 1 Spojení srdcí	47
3. 6. 2 Neporušená věrnost.....	48
3. 6. 3 Plození a výchova dětí	49
3. 7 Vztahy mezi manželi podle knihy Ivana Rupnika Adam a jeho žebro.....	49
3. 7. 1 Vztah založený na lásce	50
3. 7. 2 Dědičný hřích narušitel vztahu	51
3. 7. 3 Tajemství Adamova žebra	51
3. 7. 4 Sexualita cesta z egoismu	52
3. 7. 5 Proroctví, oběť a vzkříšení.....	53
3. 8 Svátost manželství a hřích	54
4. Současné otázky nesezdaného soužití.....	57
4. 1 Důvody nesezdaného soužití	57
4. 2 Rodina v minulosti a současnosti.....	58
4. 3 Druhy života bez oddacího listu	59
4. 4 Důvody pro a proti manželství.....	61
4. 5 Současná emancipace žen.....	63
Význam manželství v dnešní době.....	66
Závěr	68

Bibliografie:	70
Písmo svaté a dokumenty magistera	70
Slovníky	70
Primární literatura	71
Sekundární literatura	72
Noviny , časopisy a internet.....	73
Použité zkratky:	73

„Já...odevzdávám se tobě...a přijímám tě za manžela (manželku). Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost. Že tě nikdy neopustím a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti. K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen.“¹

¹ ČBK, *Svatební obřady*. vyd. 2, Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří ve spolupráci s komisí ČBK pro liturgii, Praha 2007, č. 62.

ÚVOD

Svou práci začínám manželským slibem, kterým vstupují muž a žena do manželství. Netuší, co všechno je očekává. Je to rozhodnutí na celý život, a celý život je provází. Toto téma jsem si vybrala, protože se stále více lidí rozvádí, nebo vůbec o manželství neuvažují. Manželství je místem naplnění života, ale také místem velkého utrpení a obětí. Cílem mé práce je charakteristika pojetí spirituality manželského slibu, jeho prožívání v manželství spojená s pohledem církevního magisteria.

Pro svou práci jsem použila metodu uvažování a studia knih s touto tematikou. Použila jsem přitom Písmo svaté, dokumenty magistera, slovníky: spirituality, biblický a dogmatický. Hodně jsem používala apoštolskou adhortaci Jana Pavla II. *Familiaris consortio*. Sledovala jsem lásku v manželství, která je podobná s Kristovou láskou k církvi. Je to láska bezpodmínečná a dávající. Čerpala jsem z papežské encykliky papeže Benedikta XVI. *Deus caritas est*. Velkou pomocí a vodítkem pro mne byla kniha P. Josefa Dolisty *Naděje vložena do manželství*. Do své práce jsem zařadila také rady manželům podle svatého Františka Saleského, neboť s manželem uvažujeme o vstupu mezi salesiánské spolupracovníky. V knize Ivana Rupnika mne oslovil nový pohled na prožívání sexuality v manželství. Vidí ji jako lék proti egoismu.

Práci jsem rozdělila na: *Spiritualitu, Manželství ve Starém a Novém zákoně*. Zajímala jsem se manželskou smlouvou u Židů a pak u křesťanů. Pro zajímavost jsem vypracovala manželskou smlouvu i u jiných národů, kterou uvádím v příloze. Jako další následuje pohled katolické církve na manželství a Nesezdané soužití. Závěrem je zamyšlení nad Významem manželství v dnešním světě. Zde jsem čerpala z dostupných materiálů včetně internetu a tisku. Správné prožívání křesťanského manželství je možné propojením teoretických znalostí a praktického života. Teorií, a zároveň navigací na správnou cestu je Boží slovo, papežské a církevní dokumenty. Posilou jsou svátosti a praxí je pravá láska, která dokáže odpouštět a všechno vydrží.

1. Manželství a jeho spiritualita

Manželství je nejznámější společenství osob ve všech dobách, kulturách a společnostech. Vznik manželství provází manželská smlouva. V mnoha národech je manželství spojováno se vztahem k bohu, proto je prožívání manželství spojováno s určitou spiritualitou.

1. 1 Pojem spiritualita

Spiritualita se v současnosti stala moderním pojmem, který označuje skutečnosti, jež se spiritualitou dříve neměly nic společného. Často se mluví o spiritualitě laiků, kněží, ale také o spiritualitě práce či volného času. Nebo pouze o nějaké formě spirituality (o duši knihy, nebo národa), která se nespojuje s žádnou náboženskou praktikou.² „Duch, latinsky spiritus, doslova: lehký vánek, dech, vůně je pojem, který je totožný s ideálním, s vědomím a myšlením. Je nejvyšší formou psychické činnosti.“³

Schopnost dýchat odlišuje živé od mrtvých. Přítomnost ducha v těle je pouze za podmínky dýchání. Spojení pojmu spirituality s neživou věcí vychází spíše z řeckého slova *psyché* než *pneuma* který není nepřátelský k hmotě, ale komplementární, jehož zaměňování a směšování oblasti duchovní a duševní způsobuje, že pojem spiritualita nemusí znamenat vůbec žádnou náboženskou praktiku.⁴ Společné se spiritualitou má, že duch je ten, který oživuje. Proto když chce někdo o něčem říci, že je to živé, může použít v tomto smyslu pojem spiritualita.

Ve své práci se chci zabývat křesťanskou spiritualitou prožívanou v manželství. Proto je mou osobní definicí pojmu spiritualita vztah k Bohu, prožívání víry a života s Bohem. Protože se jedná o nadpřirozený vztah, je to něco, co mne přesahuje, co přesahuje mou vlastní zkušenost a chápání. Pro lepší pochopení se pokusím vymezit pojem spiritualita. Pojem spiritualita je používán k označení vědecké teologické disciplíny zabývající se konkrétním křesťanským životem a reflektován ve spirituální teologii. Jedná se o křesťanský prožitek. Přitom slovo spiritualita označuje její obsah.

² Srov. KOHUT V., Spiritualita. in *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 904.

³ JAVŮREK Z., MAREŠOVÁ E., LANDOVÁ M., Duch in *Filozofický slovník*. vyd. 1. Praha : Svoboda 1976, s. 103.

⁴ Srov. KOHUT V., Spiritualita. in *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 904.

Spiritualita vychází z latinského slova *spiritus* nebo *spirit(u)alis* pocházejícího ze slovesa *spiriare* a znamená dýchat.⁵ V křesťanském prostředí se pro slovo *spiritus* vžil překlad duch.

Otázkou je, o jakého ducha jde a co by znamenalo tvrzení ve vztahu k živým tvorům z pohledu platonské a novoplatonské teorie, ve které je duch protikladem hmoty.⁶ Křesťanská spiritualita na spiritualitu nahlíží z pohledu apoštola Pavla, ve kterém je duch *pneuma* blízký spiritualitě a duchovnímu životu.⁷ Křesťanské pojetí se vztahuje k Duchu svatému, třetí Božské osobě. Z teologického hlediska je toto použití jediným správným.⁸ Kardinál Špidlík ve své knize *Prameny světla* píše: "Podle sv. Ireneje se duchovní člověk skládá z těla, duše a Ducha svatého. Ten je jakoby duší naší duše. Spojuje se s námi v jedno, dává sílu a smysl všemu lidskému."⁹ Křesťanská spiritualita zahrnuje nejenom Boží působení v nás, ale i naši vlastní aktivitu, která je odpovědí na Boží iniciativu a posilovaná milostí. Duchovní život je náš život a zároveň život Ducha svatého v nás. Je vázán na vztah k Bohu a k lidem.¹⁰

Působením Ducha svatého na osoby a církev, vznikají zvláštní dary a charismata. Ty jsou vázány na spolupůsobení Ducha svatého a jednotlivých osob dané mentality, určitého stavu, místa a doby. Tak vznikají různé spirituality v církvích. Spiritualita je také vždy spojená s určitým životním povoláním. Spiritualitu zasvěcených osob vytváří charisma zakladatele, kanonická forma a zaměření. Pro laiky jsou to odnože řádů, ve kterých se řeholníci nabízejí jako zkušení duchovní vůdci.¹¹ Spiritualita takto prožívaná je obvykle spojena s určitým vzorem světce. Ale největším vzorem pro křesťanský život je sám Ježíš Kristus. „Napodobování Ježíše Krista zůstává trvalým požadavkem křesťanského života, protože tento život je uspořádán jako následování."¹²

Dalšími významy pojmu spiritualita jsou zbožnost, religionizita, svatost, mystika či askeze. Jedná se vlastně o různě prožívané křesťanské zkušenosti.¹³ Také podle Tomáše Akvinského je výrazem *spiritualitas* myšlena asketika, kterou rozlišuje na tři

⁵ Srov. KOHUT V., *Spiritualita*. in *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 904.

⁶ Srov. KOHUT V., *Spiritualita*. in *Slovník spirituality*. s. 904.

⁷ Srov. KOHUT V., *Spiritualita*. in *Slovník spirituality*. s. 904.

⁸ Srov. KOHUT V., *Spiritualita*. in *Slovník spirituality*. s. 905.

⁹ ŠPIDLÍK T., *Prameny světla*, Česká provincie SJ a Centrum Aletti: Velehrad 2000, s. 31.

¹⁰ Srov. KOHUT V., *op.cit.*, s. 905.

¹¹ Srov. KOHUT V., *op.cit.*, s. 907.

¹² SINSANTI S., *Vzory duchovní*. in *Slovník spirituality*. s. 1136.

¹³ Srov. KOHUT V., *op.cit.*, s. 905.

stupně: u panen, vdov a právě u lidí v manželství.¹⁴ Je zajímavé, proč svatý Tomáš zmiňuje právě manžele. Možná tím chce poukázat jednak na náročnost, ale také důležitost manželství.

Spiritualita se netýká pouze duše, ale i těla, neboť to, jak žijeme, se týká celého člověka. „Úkolem křesťanské spirituality není jen odpor proti pozemským absolutnům. Musí také oduševňovat kulturu zevnitř svědectvím o přítomnosti Ducha (Člověk duchovní), činit ji dynamickou a přimět ji, aby vyšla ve jménu naděje z usazenosti.“¹⁵ Za pozemské absolutní věci považují materiální věci, jakými jsou peníze a moc. Pokud se dobře užívají, nemusí být překážkou duchovního života. Spiritualita má být srdcem, nebo jakousi pumpou správného života společnosti.

1. 2 Významné okamžiky vývoje spirituality

Pojem spiritualita vznikl z latinského slova *spiritualitas*, odvozeného na *spiritualis* (*spiritalis*). Používat se začalo brzy, jako překladu řeckého *pneumatikos* ve starých verzích Pavlových epištol.¹⁶ Dokladem původu slova je i část pseudo-jeronýmovského listu z 5. století, ve kterém je dopis čerstvě pokřtěnému člověku sloužící jako povzbuzení k pravému křesťanskému životu. Ve francouzštině má náboženský význam a vyskytuje se od 5. století. Ve filosofii je to způsob bytí a poznání (od začátku 12. století). V právnícké terminologii se pod pojmem *spiritualitas* rozumí vše církevní, tedy nejenom udílení svátostí, ale i církevní majetky a funkce, jurisdikce a liturgické předměty (koncem 12. století). Opakem spirituality je *corporalitas*, neboli tělesnost.¹⁷

Ve 13. století se výraz spiritualita používal často pro nenásilně přecházení z filosofického k náboženskému významu. Pojem *spiritualitas* je znakem klášterního života. Při tom je považována za dokonalost, díky které vzdálíme od duše všechno duchovní zlo a vyhledáváme duchovní dobro.¹⁸ Ve francouzštině na sklonku 13. století vstupuje do poezie skrze tvary *espirituaulté*, *esperitalité*, *spiritalite*. Jean Gerson užívá výrazu k popsání manželské lásky mezi Marií a Josefem...*tout estoit espirituauté*.

¹⁴ Srov. SOLIGNAC A., *Spiritualita in Studijní texty ze spirituální teologie I. Olomouc: centrum Aletti* 2003, s. 28.

¹⁵ KOHUT V., *op.cit.*, s. 917.

¹⁶ Srov. SOLIGNAC A., *Spiritualita in Studijní texty ze spirituální teologie I. Olomouc: Centrum Aletti* 2003, s. 22.

¹⁷ Srov. SOLIGNAC A., *Spiritualita in Studijní texty ze spirituální teologie I. Olomouc: Centrum Aletti* 2003, s. 22-23.

¹⁸ Srov. SOLIGNAC A., *op.cit.*, s. 27.

V první polovině 17. století se adjektivum spirituální používá pro spirituální věci, spirituální knihy a spirituální život.¹⁹ V roce 1650 vznikají u františkánů a karmelitánů katedry mystické teologie s traktáty o spirituální tematice jako komentáře k Teologické sumě sloužící pro kněze. O spirituální teologii se mluví v 19. - 20. století jako o doplňku k dogmatice a morálce.²⁰

V běžném životě se pojem spiritualita začal objevovat teprve koncem první a začátkem druhé světové války. V roce 1917 vyšel pro veřejnost sborník *Manuel de spiritualité* (Příručka spirituality) od Augusta Saudreau. Spiritualita je v něm ukázána jako věda vyučující ctnosti a božské lásce.²¹

„Přesto, že samotné slovo *spiritualita* je staré, dnes se obecně má za to, že jeho specifický obsah byl postřehnut teprve nedávno.“²² Podle domněnek Aimeho Solignaca, z jehož úvah cituji, toto tvrzení není správné, neboť již ve 13. nebo nejpozději v 17. století autoři věděli, co výraz *spiritualita* znamená, ale neměli potřebu jej vysvětlovat. Hlavním důkazem tohoto tvrzení je rozšíření pojmu v evropských jazycích. Vysvětlení pojmu *spiritualita* se uskutečnilo na základě mnoha studií v šedesátých letech, které se nejprve zabývaly pojmem spirituální teologie, kterou rozdělili podle otázky jaký má smysl a místo mezi církevními disciplínami.²³

1. 3 Některé proudy současné spirituality

Po II. vatikánském koncilu došlo k aktivnějšímu zapojení laiků do života církve. Tyto změny se dotkly především výraznější spoluúčasti laiků na liturgii a tím i postojem ke spiritualitě. U nevěřících lidí ovšem: „Spiritualita vzbuzuje představu neužitečné zahrady nebo nebezpečné aristokratické přejemnělosti. Kdežto když se mluví o svatosti, vzniká jakýsi psychologický blok. Na druhou stranu v posledních letech se zjišťuje zrození nové citlivosti pro mystické rozměry lidského života.“²⁴ Důvodem odmítání je sama existence Boha, protože ji nelze pouhým lidským rozumem vysvětlit ani vyvrátit.

Mezi hlavní linie křesťanské spirituality současnosti patří rysy trinitární, kristocentrické, biblické, liturgické a ekumenické. Nyní se však chci zaměřovat na

¹⁹ Srov. SOLIGNAC A., *op.cit.*, s. 29-31.

²⁰ Srov. SOLIGNAC A., *op.cit.*, s. 54-56.

²¹ SOLIGNAC A., *op.cit.*, s. 33-34.

²² SOLIGNAC A., *op.cit.*, s. 36.

²³ Srov. SOLIGNAC A., *op.cit.*, s. 36.

²⁴ FIORES S., *Spiritualita soudobá* in *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 913 – 915.

antropologii, abych poznala základní linie nynější kultury.²⁵ Základem spirituality je způsob prožívání vztahu k Bohu a lidem, který není pouze věcí křesťanskou. Volba určité spirituality je důsledkem duchovní orientace. Důsledkem prožívané spirituality je život zbožného člověka. Po II. vatikánském koncilu teologie uznává působení milosti ve všech lidech, především ve věřících různých náboženství. V základním rozlišení už nejde o věřící, nebo nevěřící, ale o lidi sobecké, nebo ochotné pro oběť. „Protože Bůh je otec všech a chce, aby se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy, neodpírá pomoc svým dětem, aby uskutečnily své duchovní rozměry a hledání pravdy a lásky. Zemřel-li Kristus za všechny, a je-li počátkem a koncem celého tvorstva.“²⁶

Dalším vyjádřením spirituality je zkušenost s Bohem. Ta má vést k službě a angažovanosti ve světě. V současnosti se mluví o vtělení víry. Jedná se o *ortopraxi*, přizpůsobení a oddání Božímu slovu. U zbožného člověka se projeví buď v zakoušení Boha (mystice), nebo přestane být zbožný. Věřící člověk totiž musí sobě a druhým dokázat, že víra není pouhá abstrakce, ale důležitá věc spojující celý život. Závěrečnou fází spirituality je spiritualita osvobozující. Jedná se o spiritualitu návratu ke křesťanské spiritualitě.²⁷

Na závěr si kladu otázku o perspektivě spirituality. Která je ta pravá a životaschopná? „Přežít mohou jen (ty typy) spirituality, které berou v úvahu odpovědnost člověka, které přičítají cenu hmotné existenci, technickému světu a všeobecně dějinám.“²⁸ Naopak zaniknout musí spirituality únikové (utíkající se z tohoto světa) a dualistické (rozdělující tělo a duši). Toto tvrzení musí vést k osvobození od individuálních zbožných cvičení za zdokonalením jednotlivce na úkor práce pro druhé. Protože je potřeba spojit účast na mši svaté s bohoslužbou vlastního života. Křesťanská spiritualita se musí zabývat eschatologií, naukou o spáse. Neboť náš život s Bohem začíná na tomto světě a po smrti dojde k plnosti patřením na jeho slávu. Důležitými jsou Boží milosti aktivně rozvíjené spolupráci s Bohem. Samy od sebe nemohou působit.²⁹ Protože: „Boží slávou je živý člověk. Je známkou pravé spirituality, když se pomáhá člověku, aby se mu v životě dobře dařilo. Nesmí se ovšem zapomínat na nutnou askezi pro očištění od všeho špatného.“³⁰

²⁵ Srov. FIORES S., *op.cit.*, s. 919.

²⁶ FIORES S., *op.cit.*, s. 920.

²⁷ Srov., FIORES S., *op.cit.*, s. 924.

²⁸ FIORES S., *op.cit.*, s. 928.

²⁹ Srov. FIORES S., *op.cit.*, s. 928.

³⁰ FIORES S., *op.cit.*, s. 928.

1. 4 Spiritualita křesťanského manželství

V obecném významu je spiritualita manželství téma, které nepatří pouze do teologie, ale též do psychologie a sociologie a dalších disciplín. Jejichž cílem je ozdravení manželského života. Spiritualitou manželství se tedy nemyslí určitý stupeň zbožnosti, ale všechno co poslouží k ozdravení manželství a rodiny. Hlavním úkolem spirituality je prohlubování vzájemných vztahů mezi manželi sloužící jako prostředek proti odcizení. Také sexualita je důležitá forma komunikace, která doplňuje komunikaci duchovním a tělesným sebeodevzdáním. Nesmírně důležitými morálními hodnotami v manželství je odpuštění a věrnost. Úkolem spirituality z tohoto pohledu je poznání a konání toho, co má partner rád a co ho těší. Manželská spiritualita je postoj získaný postupným zráním vztahu dvou lidí. Právě čas vybrušuje a proměňuje vztah a žebříček hodnot.³¹

Křesťanská manželská spiritualita je podobná s ostatními křesťanskými spiritualitami v následování Krista. Prvním rozdílem je uskutečňování sexuality. „Jak manželé, tak zasvěcené osoby jsou totiž povoláni prožívat svou sexualitu v Kristu. Ale první takřka jejím prostřednictvím, druzí za jejími hranicemi.“³² Druhým rozdílem je společné prožívání rodinného života jako výzvy žít podle evangelia a zásad církve. Z toho vyplývá, že je rodinná spiritualita specifickým povoláním ke svatosti.³³

„Rodinná spiritualita by se mohla definovat (též) jako cesta, na které muž a žena spojení svátostí manželství rostou spolu ve víře, naději a lásce a svědčí druhým, dětem a světu o Kristově lásce, která přináší spásu.“³⁴ Cestou rodinné spirituality je snaha o svatost skrze život ve víře, lásce a službě Bohu.³⁵ Z důvodu zdůrazňování spoluodpovědnosti laiků za církve nelze oddělovat spiritualitu laiků od spirituality manželů a rodiny. Tyto dvě patří k sobě.³⁶ Do rodinné spirituality patří spiritualita mezi manžely a mezi rodiči a dětmi. Také zde patří spiritualita snoubenecká a vdovská.³⁷

Spiritualita křesťanského manželství vyžaduje určitý druh formace. Významnou úlohou je duchovní doprovázení ze strany kněze nebo biskupa.

³¹ Srov. DOLISTA J., *Naděje vložena do manželství. Dogmaticko-pastorální studie.* [s. l : s. n] 1993, s. 163-165.

³² CAMPANINI G., Rodina. in *Slovník spirituality.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 801.

³³ Srov. CAMPANINI G., *op.cit.*, s. 801.

³⁴ CAMPANINI G., *op.cit.*, s. 801.

³⁵ Srov. CAMPANINI G., *op.cit.*, s. 803-804.

³⁶ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 165-166.

³⁷ Srov. CAMPANINI G., *op.cit.*, s. 801-802.

1. 5 Zdroj manželské spirituality

„Manželská spiritualita se rodí z víry, žije v naději a vytváří se láskou. Základ každé křesťanské spirituality, víra, naděje a láska, jsou přijímány jako dar ducha a prožívány zvláštním způsobem v rodinném kruhu.“

Prvním zdrojem je Slovo, protože sytí víru. V Božím slově získává rodina jasno, konfrontuje s ním svůj život a svá rozhodnutí. Může se jednat o čtené Boží slovo v rodině, ale především hlásané v nedělní liturgii. Proto je návštěva mše svaté pro rodinu nesmírně důležitá. Moment slova je budovatelem domácí církve. Skrze slovo se uskutečňuje vzájemná modlitba manželů. Z modlitby roste osobní vztah k Bohu u každého z manželů. Svätý František Saleský uvádí jako příklad modlitbu Izáka za svou ženu, která byla neplodná (Gn 25,21): „Podle Hebrejů prosil naproti ní, protože se modlil na jedné straně modlitebny a ona na druhé: a takto konaná manželova modlitba byla vyslyšena. Největší a nejprospěšnější jednota muže a ženy je, když se sjednotí v konání pobožnosti.“³⁸ Tím budujícím slovem je Boží zjevení v dějinách spásy, které vyvrcholilo v Božím Synu. Jestliže Boží slovo pomáhá růst manželskému společenství, pak lidské může společenství ničit. A to skrze zlo, které je nedostatkem dobra.

Druhým zdrojem je pokání. Právě Boží slovo uvádí rodinu do křesťanského pokání, k uznání její hříšnosti a k důvěře v Otcovu lásku.³⁹ Toto poznání vlastní hříšnosti vede k pokání a změně života. Manželé přinášejí v kající bohoslužbě své hříchy, nedostatky, ale zároveň zakouší společnou radost z odpuštění a návratu k Otci.⁴⁰ „Křesťanští manželé jsou si vědomi, že se jejich osobní hříchy odrážejí na celém jejich manželství stejně, jako a ještě víc na celém těle církve.“⁴¹ Pokání má mnoho podob. Ve spojení s pojmem *metanoia* znamená vnitřní proměnu srdce, ale může to být též proměna života. Ta souvisí s konáním skutků pokání, zvané *askeze*, která je každodenním a konkrétním úsilím o to, abych byl novým člověkem. Pokání je východ

³⁸ SALESKÝ F., *Úvod do zbožného života*. vyd.2., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2003, s. 200.

³⁹ Srov. CAMPANINI G., *op.cit.*, s. 808.

⁴⁰ Srov. CAMPANINI G., *op.cit.*, s. 808.

⁴¹ CAMPANINI G., *op.cit.*, s. 808.

ze srdce k činům.⁴² „Pokání je úzce spojeno se smířením, protože k tomu, aby se člověk smířil s Bohem, sám se sebou a s jinými, se požaduje, aby ten rozpor vězící hluboko v duši, což je hřích, odstranil.“⁴³ Proto je významným zdrojem manželské spirituality spojeným s pokáním svátost smíření. Ta nás nejenom zbavuje hříchů, obnovuje náš vztah k Bohu i lidem, ale též dodává nové síly k boji se zlem v druhých a v sobě.

Třetím zdrojem je eucharistie. Podle apoštolské adhortace Jana Pavla II. *Familiaris consortio* je: „Eucharistie vlastním pramenem křesťanského manželství (neboť) zpřítomňuje Kristovu smlouvu lásky s církví (a) je zdrojem lásky.“⁴⁴ Jak připomněl II. vatikánský koncil, tak právě eucharistie buduje církev.⁴⁵ Jestliže se přijímáním eucharistie upevňuje církev, pak právě rodina je definována jako domácí církev *ecclesia domestica*.⁴⁶ Papež Jan Pavel II. vydává svědectví o síle eucharistie: „Kolikrát jsem, moji milovaní bratři a sestry, učinil tuto zkušenost a čerpal z ní sílu, útěchu a podporu! O této praxi, kterou učitelský úřad znovu a znovu chválil a doporučoval, nám svědčí četní svatí.“⁴⁷

Společná modlitba přivádí manžele k eucharistii. Modlitba a eucharistie vedou k životu pokání a smíření.⁴⁸ Je to jakoby hermetický kruh komunikace s Bohem. Jeho slovo žádá naši odpověď v modlitbě, ta nás přivádí k pokání a eucharistie je Boží dar, jeho odpověď na naši potřebu Boží pomoci, abychom znovu uskutečňovali Jeho slovo.

1. 6 Modlitba manželů skrze tělo

Základním znakem člověka je, že má tělesnou, duševní a duchovní dimenzi. Lidské tělo je znamením, skrze které se člověk vyjadřuje. Je to místo jeho existence, ale zároveň je orientováno k druhým, a tak se stává nástrojem humanizace světa.⁴⁹

⁴² Srov. JAN PAVEL II., *Reconciliatio et paenitentia. O smíření a pokání v dnešním poslání církve*. vyd.1., Praha: Zvon 1996, č. 4.

⁴³ JAN PAVEL II., *Reconciliatio et paenitentia. O smíření a pokání v dnešním poslání církve*. vyd.1., Praha: Zvon 1996, č. 4.

⁴⁴ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě*. Praha: Zvon 1996, č. 57.

⁴⁵ Srov. JAN PAVEL II. *Ecclesia de eucharistia. O eucharistii a jejím vztahu k církvi*. Vyd.1., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2003, č. 21.

⁴⁶ Srov., KKC č. 1656.

⁴⁷ JAN PAVEL II., *Ecclesia de eucharistia. O eucharistii a jejím vztahu k církvi*. Vyd.1., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2003, č. 25.

⁴⁸ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 166-169.

⁴⁹ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 6.

„Ve vztahu k lidem je lidské tělo především přítomností. Touto výpovědí se chce říci: jsem zde právě pro tebe. Přítomnost a vztah k druhým tvoří opravdové lidství.“⁵⁰ Přítomnost je dána faktem, že člověk přísluší k lidskému rodu, k určitému prostředí a jeho přítomnost vrcholí v lásce. Základním tvrzením je existence člověka jako muže a ženy.⁵¹

Manželé se modlí společně s dětmi a rodinou v domácím společenství slovy. V soukromí se modlí svými těly. „Tělo má také svou řeč. Důvod této řeči spočívá v bytostné orientaci na druhé. Tělo vyjadřuje určitou myšlenku i tehdy, když je ve stavu mlčení.“⁵² Může jít o pohled očí, úsměv, pláč, nebo pohlazení. Příkladem je chování matky k dítěti. Odborně se nazývá tento druh komunikace neverbální.⁵³ Sexualita je také druhem komunikace a modlitby, při které se dva stávají jedním tělem. Spojení mezi sexualitou a vztahem v manželství lze pochopit na příkladu ruky. Podobně jako ruku nelze chápat izolovaně od těla a od všech jeho projevů. Přitom každý z manželů prožívá svoji sexualitu jinak. Je to na základě psychologických a fyziologických rozdílů.⁵⁴

„Lékařský symbol pro mužské pohlaví je kroužek s vpravo nahoru mířícím šípem. Je to stará astronomická značka planety Mars. Muž je vzhledem ke svému okruhu zájmu, který je zaměřen spíše ven, do světa, srovnáván se šípem. Kruh s křížkem dole jako držadlo je lékařský symbol pro ženské pohlaví, symbol zrcadla, kdysi označení planety Venuše. Ráda srovnávám ženu se zrcadlem. Miluje a lásku, které se jí dostává, vyznačuje zpět.“⁵⁵

Sexualita v manželství vede k dobru obou. Podobně to říká Hospodin v 1.Gn, že všechno co učinil je dobré. Jestliže má být sexualita mezi manželi dobrou modlitbou, měla by být prožívána v opravdovosti a plné věrnosti. „Věrností se stávají muž a žena jednou osobou, jedním tělem (podle Gn 2,24). Ve věrnosti lásky se člověk zavazuje k něčemu, od čeho již nelze ustoupit. Lidská láska a věrnost se podílejí na lásce a věrnosti Boží.“⁵⁶

⁵⁰ DOLISTA J., *op.cit.*, s.7.

⁵¹ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 7-8.

⁵² DOLISTA J., *op.cit.*, s. 8.

⁵³ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 8.

⁵⁴ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 9.

⁵⁵ TROBIŠOVÁ I., *Radost být ženou*. vyd. 1., Signum unitatis a Křesťanský život: místo a datum vydání neuveden, ISBN 80-9009400-7, s. 19-20.

⁵⁶ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 10.

1. 7 Spiritualita z pohledu psychologie

Psychologie je úzce spjata s vírou. Obě dvě tvoří celistvost víry člověka. Bible mluví například v Iz 1,5 o nemocích lidského srdce. Uzdravování je zachyceno také v evangeliích, jak Ježíš uzdravoval. Svatý Augustin ve svých Vyznáních v rozhovoru s Bohem zakouší sebe. Psychologie jsou nyní velmi hodnoceny exercicie Ignáce z Loyoly a vedení duší od Františka Saleského. Druhý vatikánský koncil znamenal zásadní obrat katolické církve ve vztahu k psychologii. Její uplatnění vidí v poznání zákonné svéprávnosti a k výchově kněží.⁵⁷

„Mezi úkoly duchovního správce patří, aby sourozenecky diagnostikoval náboženské psychoterapie, které lze jen obtížně rozeznat od pravé zbožnosti a spirituality.“⁵⁸ Zdravá víra přispívá k rozvoji osobnosti, podporuje vztahy s druhými a nevzbuzuje strach. Oproti tomu patologická religiozita vede neustálý boj o bezhříšnost, nenávidí jinak smýšlející a vede k náboženskému blouznění.⁵⁹

Spiritualita má své použití v psychologii skrze uvědomělou kontrolu myšlenek. Podle neurologů je nejlepším prostředkem k uzdravení mnoha psychických nemocí vyvolaných citovými vztahy. Negativně prožívané myšlenky působí prostřednictvím nervové soustavy a žláz na tělesné a duševní zdraví celé osoby. Podmínkou pro zdravý život je pozitivní pohled na svět.⁶⁰ Kontrola myšlenek může být skrze rozjímání verše z Bible, který oslovuje a uzdravuje. Takovým veršem může být: „Toto je můj milovaný syn, (milovaná dcera), jehož jsem si vyvolil.“⁶¹ Každý člověk by měl vědět a zakusit, že je Bohem nesmírně milován, že není dílem náhody, ale plodem lásky Boha Otce a je vykoupen Ježíšem Kristem pro věčný život v nebi.

„Naše osobní láska se bude vyjadřovat v modlitbě, v činnosti, nebo v obojím. Avšak nebudeme-li obojí vědomě prožívat jako osobní odpověď, nebudeme mít nikdy opravdovou duchovní hloubku. Víra věří v Boží lásku a náš život je radostná odpověď na tuto lásku.“⁶² Příkladem je návštěva nemocného a popudlivého manžela v nemocnici. Jestliže za ním manželka jde, není to kvůli tomu, že by ji přitahoval. Chodí tam z věrnosti. Nebo matka pečující o děti vynaloží léta života starosti o ně. Nemá z toho

⁵⁷ Srov. BAUMGARTNER I., Psychologie a víra. in *Teologické texty*. On line: <http://www.teologicketexty.cz/scan/1996/05/154.jpg>, 6.4.2011, s. 154.

⁵⁸ BAUMGARTNER I., *op.cit.*, s. 154.

⁵⁹ Srov. BAUMGARTNER I., *op.cit.*, s. 155.

⁶⁰ Srov. CUSKELLY E., J., *Současná spiritualita. Duchovní život z hlediska moderní psychologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1994. s. 150 -151.

⁶¹ Mt 3,17.

⁶² CUSKELLY E., J., *op.cit.*, s. 155.

nic, jen nervy a obětující se lásku.⁶³ „Chcete-li růst v duchu modlitby, nehleďte na duchovní úkony jako na věci, které se musí udělat. Hleďte na ně jako na osobní daň lásky vděčnosti a chvály a snažte se o důvěrnější osobní poznání Otce, Syna a Ducha svatého.“⁶⁴

Osobní duchovní život neznamená odmítnutí autority, církevní praxe, nebo společenství křesťanského života, ale aktivní rozvíjení božského života v duších, protože žádná instituce nebo struktura nedává automaticky božský život.⁶⁵

⁶³ Srov. CUSKELLY E., J., *op.cit.*, s. 156.

⁶⁴ CUSKELLY E., J., *op.cit.*, s. 157.

⁶⁵ Srov. CUSKELLY E., J., *op.cit.*, s. 158.

2. Biblické chápání manželství ve Starém a Novém zákoně a v prvotní církvi

Manželství v náboženství lidu Starého a Nového zákona se opírá o biblickou výpověď, o stvoření člověka. Izraelité ztotožňovali manželskou smlouvu se smlouvou Desatera na Sinaji. „Hebrejský termín smlouva lze přeložit jako dohoda, pakt.“⁶⁶ Tato symbolická podobnost vztahu ženicha a nevěsty, kde je právě Hospodin ženichem a vyvolený národ nevěstou, je převedena do vztahu mezi manželi.

2. 1 Manželství ve Starém zákoně

Manželství ve Starém zákoně vychází ze zpráv o stvoření z první knihy Mojžíšovy.⁶⁷ Vztahem k Hospodinu a na základě rovnosti mezi mužem a ženou se v izraelském národě preferovala monogamie. Důležitost manželství byla v plodnosti, v pokračování na stvořitelském díle Hospodina.⁶⁸ Manželská smlouva je spojována se smlouvou Desatera na Sinaji.⁶⁹

2. 1. 1 Původ manželství v knize Genesis

O prvním manželství se dovídáme z knihy Genesis ve vyprávění o stvoření člověka. Nejprve byl Adam sám, nebyl šťastný, protože mu chyběl rovnocenný partner. Když uviděl Evu, zvolal:

„Toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla! Ať muž ženou se nazývá, vždyť z muže vzata jest! Proto muž opustí otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se tak jedním tělem.“⁷⁰ Eva mu byla pomocí, přítelkyní, partnerkou, manželkou i milenkou a matkou dětí. Opuštění a přilnutí je základem manželství. První lidé neuzavírali žádnou písemnou smlouvu, ale jistý druh slovní smlouvy lze vyvodit z předání ženy muži (Gn 2,12). „Manželství je takto viděno jako událost Bohem chtěná, dobrá a svatá, která dostává od Boha požehnání. Rodiče jsou opuštěni dětmi, aby vytvořily nové *communio* v manželství.“⁷¹

⁶⁶ PIDOUX G., Smlouva in *Biblický slovník*. vyd. 2, Praha: Kalich 1991, s. 248.

⁶⁷ Srov. Gn 2,23-15.

⁶⁸ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 15-17

⁶⁹ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 18.

⁷⁰ Gn kap. 2, 23-25.

⁷¹ DOLISTA J., *op.cit.*, s. 14.

V první knize Genesis se mluví o tom, že se na zemi nenašel nikdo ze stvoření, kdo by byl muži rovnocenný pomocník. K správnému pochopení tohoto významu je třeba se podívat do židovství, které vysvětluje význam slova tímto způsobem: „Žena je chápána v izraelském pojmání jako pomocnice muže. Protože Hospodin je naší pomocí.“⁷² Podle tohoto vysvětlení je pojem pomocnice chápána jako čest. Vždyť i Panna Maria má jeden z titulů Pomocnice křesťanů, neboť ona, nová Eva, Neposkvrněná, přijala od Boha plnost milostí. Proto je úkolem ženy pomáhat muži ke svatosti.

Židovské manželství vzniká uzavřením smlouvy mezi snoubenci. „Rabíni měli za to, že židovský svatební obřad odráží hlavní rysy Boží smlouvy s Izraelem na hoře Sinaj. Svatební obřad viděli jako repliku nebo opětovné přehrání toho, co se stalo v Sinaji.“⁷³ Smlouva mezi snoubenci se jmenuje ketuba (ktuba) a je sepisována ještě před zásnubami.⁷⁴ „Stanoví manželovy povinnosti k ženě včetně jeho závazku živit, ctít a podporovat ji, jak se sluší na židovského manžela. Jsou učiněna také opatření, aby se v případě rozvodu či smrti vyplatila ženě stanovená částka.“⁷⁵ Smlouvou mezi Hospodinem a jeho lidem je Desatero.

Manželské štěstí Adama a Evy narušil hřích. Jejich soužití se pokazilo. Žena se stala muži nejen pomocí, ale i pokušením ke zlu. Stav hříchu mužů a žen způsobuje jejich vzájemnou nejednotu a rozdělení. V rovnováze je nedodržování vzájemné věrnosti a věrnosti vůči Jahvemu.⁷⁶ Protože dokud žili lidé v poslušnosti vůči Bohu, bylo jejich manželství krásné. Hříchem se stali nejenom smrtelnými a zranitelnými, ale také jejich vztah mezi sebou a k Stvořiteli se narušil.⁷⁷ „První, co Adam po svém hříchu objevuje je jeho nahota. Ta se stala rozdělením, které dosud jen symbolizovala. Adam svou ženu obviňuje a popírá své spojení s ní, jen co se jej Bůh začne vyptávat.“⁷⁸ Jako důsledek hříchu lidé odmítají zodpovědnost za svoje činy, které skrývají před druhými a před Bohem. Po prvním hříchu ženě a muži Bůh řekl:

„Velice rozmnožím tvé trápení i bolesti těhotenství, své syny budeš rodit v utrpení, budeš dychtit po svém muži, ale on bude nad tebou vládnout. Adamovi řekl: Uposlechl jsi hlasu své ženy a jedl jsi ze stromu, z něhož jsem ti zakázal jíst. Kvůli tobě nechť je země prokletá, po celý svůj život z ní budeš jíst v trápení.

⁷² DOLISTA J., *op.cit.*, s. 14-15.

⁷³ WILSON M., R., *op.cit.*, s. 202.

⁷⁴ Srov. WILSON M., R., *op.cit.* s. 202.

⁷⁵ NEWMAN J., SIVAN G., *Judaismus od A do Z. Slovník pojmů a termínů*. vyd. 1 dotisk Praha: Sefer 1992, s. 96.

⁷⁶ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 14-16.

⁷⁷ Srov. LYONNET S., Hřích in *Slovník biblické teologie*. vyd.5, Velehrad: Řím 1981, s. 128.

⁷⁸ DUFOUR X., L., Člověk in *Slovník biblické teologie*. Velehrad: Řím 1981, s. 70.

Vydá ti jenom trní a hloží a budeš jíst polní byliny. V potu své tváře budeš jíst chléb, dokud se nenavrátiš do země, z níž jsi byl vzat. Prach jsi a v prach se navrátiš.⁷⁹

Příběh o vzpouře člověka vůči Bohu přes všechny ztráty a utrpení v beznaději nekončí. Zlo se sice šíří dál ve velkém měřítku.⁸⁰ A jeho důsledkem je smrt, bolest a poničené vztahy a ztráta ráje. Narušila se harmonie rovnosti mezi manželi. Žena, která měla být muži blízká, se stala jeho otrokyní a muž otrokem práce. Naděje příběhu je v tom, že je to Bůh, který může učinit první krok ke smíření. A již v na počátku Gn nastiňuje, že tento krok jednou učiní a zlo bude přemoženo dobrem⁸¹.

V otázce rozluky u židů (Mt. 19, 4-6) je rozvod považován za důsledek hříchu tvrdosti srdce, který Bůh nechtěl. Nutno podotknout, že rozvod u katolických křesťanů není možný, jen anulace manželství. Levirátním manželstvím se v židovství rozumí manželství mezi švagrem a švagrovou. Cílem je plodnost a sociální zajištění ženy.

2. 1. 2 Vztah na základě rodinného původu

„Tradiční židovská manželství se snaží o to, aby byla založena na jichus, což znamená rodinný původ, rod, nebo rodokmen.“⁸² Důležitým byl dohazovač, který znal všechny kandidáty na manželství v okolí, jejich pověst a původ.⁸³ „Manželský pár sestavený na základě jichus měl obvykle pevný bod, od kterého mohl začít. Pravidlem bylo, že čím se člověk více naučil, tím větší hodnotu měl i jeho jichus. Učení se stalo dvěma pro sebeúctu i pro respekt společenství. Talmud tak učí, že nejlepší zárukou úspěšného domova je matka, jejíž otec je znám jako“učedník moudrých“(Joma 71a). Taková žena zakusila ducha Tory a je schopná předat ho svým dětem.“⁸⁴

Domnívám se, že tato židovská tradice má v sobě kus pravdy, i když na první dojem působí zvláště. Výhodou je stejná víra pro budoucí manžele a společné zájmy. Také motivace, která vede mladé lidi na sobě pracovat. Problémem je naučit se milovat až po svatbě. Je to jako když se položí studená polévka na teplou plotnu. Pomalu se rozehrívá. V opačném případě přílišné zamilovanosti a nereálných požadavcích na manželství se na studené plotně horká polévka brzy vychladí.⁸⁵

⁷⁹ Gn kap. 3, 16-19.

⁸⁰ Srov. LYONNET S., *op.cit.*, s. 128.

⁸¹ Srov. LYONNET S., *op.cit.*, s. 129

⁸² WILSON R., V., *Náš otec Abrahám*. Praha: Sborový dopis 1996, s. 207.

⁸³ Srov. WILSON R., V., *op.cit.*, s. 207.

⁸⁴ WILSON R., V., *op.cit.*, s. 207-208.

⁸⁵ Srov. *tamtéž*. s. 207-208.

2. 1. 3 Podmínka panenství a současnost

Ve Starém zákoně bylo předpokladem k uzavření manželství ze strany dívky její panenství.(Dt). Přitom stav panenství v tehdejší době nebyl nijak zvlášť ceněn. Důležitějším byla plodnost. Formou úcty panenství a panictví (viz život Jana Křtitele) byla představa zásnub Hospodina se svým lidem.⁸⁶ Panenství nevěsty však mělo náboženský význam a podobnost s židovským národem. „Bylo ve vážnosti. Velekněz a dokonce i obyčejný kněz se mohl oženit jedině s pannou. Tento příkaz ovšem není diktován úctou k (samotnému) panenství, ale starostí o rituální čistotu v oblasti sexuality.“⁸⁷ Protože v židovství se manželská smlouva a vztah národa k Hospodinu prolínají, mimomanželský pohlavní styk byl přísně trestán ukamenováním (Dt 20,13-30). Tyto předpisy zároveň sloužilo k ochraně cti ženy. Pro velkou obsáhlost uvádím pouze jen část předpisů:

„Když si muž vezme ženu a vejde k ní, ale pak jí bude nenávidět, obviní ji ze špatnosti a bude o ní roznášet zlou pověst tím, že bude říkat: Vzal jsem si tuto ženu, přiblížil jsem se k ní, ale zjistil jsem, že není panna. Tedy otec té dívky a její matka přinesou důkaz dívčina panenství do brány ke starším města. Otec té dívky pak řekne starším: Tomu muži jsem dal za ženu svoji dceru, ale on ji teď nenávidí. Hle obviňuje ji ze špatnosti a říká: Zjistil jsem, že tvoje dcera nebyla panna. Tady je důkaz panenství mé dcery. A rozprostřou roušku před staršími města. I vezmou starší toho muže a ztrestají ho. Dají mu pokutu sto šekelů stříbra a předají je otcí té dívky, protože roznášel zlou pověst o izraelské panně. Ta zůstane jeho ženou.“⁸⁸

Zvláštní příběh ze Starého zákona je z knihy proroka Ozeáše. Prorok miloval svou ženu, která ho i děti opustila kvůli prostituci u pohanského chrámu. On ji vykoupil a přivedl zpět domů. Díky tomu prorok pochopil tajemství Boží lásky k vyvolenému národu. Novým prvkem modloslužby už není jen prostituce, ale cizoložství milované manželky.⁸⁹

⁸⁶ Srov. POTTERIE I., Panictví. Neplodnost a panictví(panenství) v SZ in *Slovník biblické teologie*, vyd. 5., Velehrad: Řím 1981, s. 313.

⁸⁷ POTTERIE I., *op.cit.*, s. 313.

⁸⁸ Dt. 22,13-30.

⁸⁹ Srov. LACAN M., F., Ženich/nevěsta. in *Slovník biblické teologie*. *op.cit.*, s. 642.

2. 1. 4 Obřad židovské svatby

Svatba, hebrejsky *chatuna* je pro lid Tory nejkrásnějším a nejslavnějším svátkem celé židovské obce. Samozřejmě také nejkrásnějším dnem ženicha *Chatana* a nevěsty *kaly*.⁹⁰

Svatba u Židů se skládá z obřadu zasnoubení a svatby, které dnes probíhají současně. Zásnuby slouží k sepsání a sjednání svatební smlouvy. Jsou sjednávány před *Mesaderem*, vedoucím svatby za účasti svědků, ženicha a nevěsty a otců ženicha a nevěsty. Smlouva je veřejně přečtena, a pokud s ní ženich souhlasí, zvedá ruku nahoru nejlépe s kapesníčkem a podá ho se slovy *kidjan* vedoucímu svatby. Svědkové *ketubu* podepíší a předají nevěstě. *Ejrusin* znamená zasnoubení, spojení je *kidušin* a posvěcující posláním a uzavření manželství je *nisu'in*. Všechny tři právní akty se konají v přítomnosti instituce, tedy jejich funkcionářů a úředníků.⁹¹

Vlastní svatební obřad probíhá pod chupou. "Chupa je svatební baldachýn, pod nímž jsou při svatebním obřadu spojeni ženich a nevěsta. Připomíná stan. V talmudském období označovala svatební komnatu. Tyče drží obvykle čtyři neženatí mladí muži, které si vybral svatební pár a symbolizuje jejich budoucí domov."⁹²

Ženich a posléze nevěsta jsou dovedeni průvodem pod chupu. Oddávající provádí požehnání nad pohárem vína, ze kterého snoubenci trochu upijí. Pak navleče ženich na prst nevěstě hladký prsten. Při navlečení prstenu vysloví formuli zasnoubení: "Tímto prstenem jsi mi zasnoubena podle zákona Mojžíše a Izraele."⁹³ Vlastní uzavření sňatku se nazývá *nisu'in*. „Stvrzení uzavřeného manželství je znázorněno *jiduchem*, symbolickým spojením. Čerstvě sezdaný pár je odveden do tiché místnosti, kde spolu o samotě pojí své první společné jídlo. Dříve bylo touto chvílí manželství naplněno, a tím byl vyjádřen skutečný význam chupy, tudíž společný život ...*Ševa brachot* je šest požehnání, která následují požehnání nad vínem. Vedou zpět ke stvoření člověka v ráji,

⁹⁰ Srov. VRIES S., P., *Židovské obřady a symboly*. Vyšehrad: Praha 2009, s. 196.

⁹¹ VRIES S., P., *op.cit.*, s. 203.

⁹² NEWMAN J., SIVAN G., *Judaismus od A do Z. , Slovník pojmů a termínů*. Praha: Sefer Federace židovských obcí 1992, s. 61.

⁹³ VRIES S., P., *op.cit.*, s. 208.

k Adamovi a Evě.⁹⁴ V židovském svatebním obřadu je zmínka o tom, že kdo těší ženicha a nevěstu, jakoby stavěl třísku z jeruzalémského chrámu.

2. 1. 5 Starý zákon a mnohoženství

Podle knihy J. Dolisty je: „rovnost mezi mužem a ženou v monogamii je dána výpovědí o jednom těle.“⁹⁵ U jiných národů tomu tak nebylo. Být vlastníkem harému byla známka bohatství a moci. Příkladem je král David.⁹⁶

Ve Starém zákoně se většinou píše o monogamii. Pouze u patriarchů se vyskytuje polygamie. Nejprve u Abraháma, který celý život očekával narození potomka. Hospodin mu slíbil množství potomstva jako hvězd na nebi. Léta přibývala a dítě se nehlásilo. Sára už byla žena pokročilého věku, proto mu podle zvyku jiných národů podstrčila k zplození potomka svoji otrokyni Hagár. Z ní vzešel Izrael, praotec všech muslimů.⁹⁷ Pravý syn se však narodil ze Sary a dali mu jméno Izák.⁹⁸

Také vnuk Abraháma Jákob měl dvě ženy. Získal je podvodným jednáním svého tchána. Byl manželem dvou sester Ráchel a Ley.⁹⁹ Díky tomu se izraelský národ rozrostl podle dvanácti synů Jákoba - Izraele na dvanáct izraelských kmenů.¹⁰⁰ V souvislosti s odchodem Jákoba a jeho žen od tchána Lámana se v Bibli nalézá manželská smlouva mezi ním, tchánem a Bohem Abrahámovým. Tato smlouva měla úkol chránit ženy před případným rozvodem: „Pokoříš-li mé dcery a vezmeš si jiné ženy mimo ně, hled', ne někdo z lidí, ale Bůh je svědkem mezi mnou a tebou.“¹⁰¹

2. 2 Manželství v Novém zákoně

Hlavním důvodem pro vznik manželství je láska mezi manželi vycházející ze vztahu Krista k církvi.¹⁰² Muž a žena se stávají jedním tělem, čímž je obnovena dokonalost stvoření.¹⁰³ Svátost manželství může přijmout každý pokřtěný muž a žena,

⁹⁴ VRIES S., P., *op.cit.*, s. 209.

⁹⁵ DOLISTA J., *Naděje vložená do manželství*, s. 15.

⁹⁶ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 15.

⁹⁷ Srov. Gn 16,2-16.

⁹⁸ Srov. Gn 21,12.

⁹⁹ Srov. Gn 29,15-29.

¹⁰⁰ Srov. Gn 35,23.

¹⁰¹ Gn 31, 50.

¹⁰² Srov. Ef 5,25.

¹⁰³ Srov. GEORGE A., *Manželství in Slovník biblické teologie*, vyd.5., Velehrad: Řím 1981, s. 212.

kteří splňují podmínky pro vstup do manželství a prošli řádnou přípravou na manželství.¹⁰⁴

2. 2. 1 Původ v Kristu a jeho církvi

Vztahy mezi křesťanskými manželi vychází ze vztahu Krista k církvi.¹⁰⁵ „V Novém zákoně se oproti Starému daleko více zdůrazňuje potřeba vykoupění z hříchu...a konečného slavení, kde všichni křesťané se účastní společné hostiny s Kristem a slávy dokonání Kristova vykupitelského díla.“¹⁰⁶

Žena se má muži podřizovat z lásky k Pánu. Muž je hlavou ženy, ale má se o ni s láskou starat a obětovat podobně jako Kristus za církev.¹⁰⁷

Výkladem textu je podoba lásky mezi manželi s Kristem a jeho církví. Podle sv. Pavla velkým tajemstvím, manželství vidí jako *mysterion*. Pojem *mysterion* není jen skrytou a nepochopitelnou pravdou ale událostí sebe-sdílení Boha vůči člověku v dějinách spásy. Vyvrcholením jsou velikonoční události, skrze které lze mluvit o spásných *mysteriích*.¹⁰⁸

Podle sv. Pavla se jedná o *mysteria salutis*, skrze snoubeneckou lásku Boha vůči lidem v Ježíši Kristu a darováním Ducha sv. Ten je vzhledem k církvi obnovou lásky v daných pozemských skutečnostech a s anticipací života v nebeském Jeruzalémě.¹⁰⁹ Pavlův pohled na *mysteria* lze chápat v souvislosti vztahu Krista a církve, což znamená, že také lidské manželství je vloženo do *mysterion*, protože manželství odkazuje na smlouvu Hospodina a vyvoleného národa dovršenou ve smlouvě Ježíše Krista a jeho církve. Tato smlouva existuje skrze působení Ducha svatého v křesťanském společenství. Když je manželství muže a ženy účastno na eschatologické smlouvě, pak je také obrazem smlouvy nové a věčné, velikonoční.¹¹⁰ „Jako Eva je zrozena z žebra Adamova, tak i církev vychází z otevřeného boku Kristova.“¹¹¹

Manželé jsou tedy skrze své povolání povolání žít tajemství. Společné s Kristem mají tělo. Muž a žena vytváří jednotu těla skrze věrnost v manželství. Kristovým tělem je myšlena církev. Dokonalá jednotu je uskutečňována skrze církev a mnohotvárnost

¹⁰⁴ Srov. NĚMEC D., *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. vyd.1., Praha: Krystal 2006, s. 127.

¹⁰⁵ Srov. Ef 5,25.

¹⁰⁶ Srov. DOLISTA J., s. 34.

¹⁰⁷ Srov. Ef 5,21-32.

¹⁰⁸ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 35-36.

¹⁰⁹ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 36.

¹¹⁰ DOLISTA J., *op.cit.*, s. 36.

¹¹¹ RUPNIK M., I., *Adam a jeho žebro*. Velehrad, Refugium Velehrad - Roma s.r.o 2004, s. 47.

darů, kterými byl každý věřící ku prospěchu celé církve (celého těla) obdarován. Věřící se tak stávají živými kameny chrámu Božího.¹¹² „Tak je znovu dosaženo jednoty člověka zmítaného vášněmi, mezi manžely, jejichž vzorem je spojení Krista s církví, mezi všemi lidmi, kteří jsou skrze Ducha dětmi jednoho a téhož Otce.“¹¹³ Svátostí manželství jsou manželé účastni všeobecného Kněžství jako manželského znamení v lásce, jednotě a věrnosti, kněžství života tělesného a duchovního. A kněžství služby světu v občanském společenství.¹¹⁴

2. 2. 2 Manželství v prvotní církvi

V prvotní církvi se všímala pouze otázek manželství, ale rodinou a sexualitou se příliš nezabývala.¹¹⁵ Tertulián odsuzoval a zakazoval manželství mezi křesťany a pohany. Za skutečné křesťanské manželství považuje jen mezi oběma pokřtěnými, kteří sňatkem přijali Boží požehnání, a jejich manželství bylo přijato Otcem v nebi. Je pozoruhodné, že křesťanské manželství vyžadovalo souhlas otce rodiny, církve se tak bránila tajným sňatkům.¹¹⁶

Otcové vycházeli vždy z Písma, ale sexuální a partnerské vztahy zůstaly v pozadí jejich nauky. Nedalo se také mluvit o teologii manželství. Křesťané žili v prostředí řecko-římské kultury. Tato kultura opustila pevné rodinné normy. Upustilo se od starých forem uzavírání manželství, z čehož vyplynulo, že žena už nepatřila muži jako osobní vlastnictví. Emancipace v římské kultuře způsobila nezávislost ženy na manželovi a docházelo k uvolnění manželské morálky, k nevěře a k střídání partnerů. Což mělo podle historiků vliv na pád římské říše.¹¹⁷

Celkově prostředí starověku, ve kterém žili křesťané, podceňovalo manželství, opovrhovalo ženami a lásku chápalo jako fyzickou potřebu, kterou je možno snadno ukojit prostitucí. Oproti tomu si křesťané uvědomovali ustanovení manželství samotným Bohem, a vážili si jej. Pouze byla jinak pochopena myšlenka narušení člověka dědičnou vinou. Církevní otcové nahlíželi na manželství různým způsobem. Někteří je považovali za menší zlo a prostředek proti nevázanému sexuálnímu životu, jehož účelem bylo v zachování lidského rodu. Přitom docházeli k závěru, že by se bez

¹¹² Srov. LACAN M., F., *Jednota in Slovník biblické teologie*. vyd. 5. Řím: Velehrad 1981, s. 151.

¹¹³ LACAN M., F., *op.cit.*, s. 151.

¹¹⁴ Srov. CAMPANINI G., *op.cit.*, s. 810.

¹¹⁵ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 62.

¹¹⁶ DOLISTA J., *op.cit.*, s. 68.

¹¹⁷ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 62-63.

dědičného hříchu plození uskutečňovalo nepohlavním způsobem. Chrystosomus sice vyzdvihuje panenství z pohledu andělského stavu na zemi, ale zároveň manželství považuje za svátost lásky, ve které si manželé pomáhají na cestě k Bohu.¹¹⁸

Protože si křesťané manželství vážili, nebylo v době Otců ničím neobvyklým svěcení ženatých mužů. Avšak požadavek, aby ženatí mužové - klerici již se svými manželkami nežili sexuálně, který zazněl synodě v Elvíře, narazil na tvrdý odpor. Mělo se jednat o duchovní manželství, kde pod jednou střechou, v jedné místnosti žije muž a žena. Tento způsob života byl církví koncem 4. století zamítnut.

Význam křesťanského manželství v prvních stoletích bylo v obhajování nerozlučitelnosti manželství, což se dostávalo do povědomí i nekřesťanům. I když křesťanští manželé nemohli ovlivnit tehdejší manželské právo, vydávali svědectví o svém životě. Skrze rovnost před Pánem církev prosazovala rovnost mezi mužem a ženou. Nevěra u muže byla více omluvitelná, než u ženy a v některých případech byly povoleny nové sňatky¹¹⁹.

„Augustinova teorie vyrostla z patristických tradic a v každém případě ovlivnila západní církve víc jak tisíc let.“¹²⁰ Manželství vidí jako dobré, ale sexuální život nikoliv. Podle něj se manželé, kteří spolu tělesně žijí, dopouštějí lehkého hříchu. Jestliže by tím měla být ohrožena manželská věrnost, tak hříchem není. Tato teorie je už překonaná. Účel manželství Augustin vidí v plození potomstva.¹²¹ Augustin je významným pro svoji teologii manželství. Důležitým momentem slučitelným s dnešní je, že se skrze svátost manželství dostává manželům milost Boží.¹²²

2. 2. 3 Manželství v současnosti

Manželství mezi křesťany je v současnosti chápáno jako posvátná smlouva, trvalé intenzivní osobní společenství mezi mužem a ženou na základě svobodného rozhodnutí a veřejného prohlášení.¹²³ Podle dokumentu II. vatikánského koncilu *Gaudium et spes* se jedná o: „Důvěrné společenství života a manželské lásky, které Stvořitel založil a vybavil vlastními zákonitostmi, se uskutečňují skrze manželskou smlouvu, neboli

¹¹⁸ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 63.

¹¹⁹ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 67.

¹²⁰ DOLISTA J., *op.cit.*, s. 69.

¹²¹ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 70.

¹²² Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 71.

¹²³ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 12-13.

neodvolatelným osobním souhlasem. A tak lidským úkonem, jímž se manželé vzájemně sobě dávají a přijímají, vzniká před společností stav podle Božího řádu pevný.¹²⁴

Manželství vzniká na základě manželské smlouvy mezi pokřtěnými, to je mezi mužem a ženou, za předpokladu, že jsou svobodní k uzavření manželství a dobrovolně vyjádřili souhlas. Být svobodný neznamená pouze rodinný stav, ale také oproštění od jakéhokoliv donucování a překážek přirozeného, nebo církevního zákona. Církev považuje vzájemný souhlas za nezbytnou podmínku vytvoření manželství. Je definován jako lidský úkon, skrze který se manželé sobě dávají a přijímají. Souhlas musí být úkonem vůle obou z partnerů a není ničím nahraditelný. Tento souhlas přijímá jménem církve asistující kněz, z tohoto důvodu je vyžadována stanovená forma.¹²⁵

Účinkem platně uzavřeného manželství je mezi manželi trvalý *svazek*. Navíc jsou manželé zvláštní svátostí posílení (posvěceni) k plnění povinností spojených s důstojností svého stavu. Zpečetovatelem manželského souhlasu je sám Bůh. Z jejich smlouvy vzniká i před společností pevné pouto, které nemůže být nikdy rozloučeno. Manželé jsou tak napojeni na Boží společenství a skrze svou lásku uvedeni k účasti na božské lásce.¹²⁶ Mezi dobra a požadavky manželské lásky patří jednota a nerozlučitelnost manželství, věrnost, otevřenost plodnosti a rodinná církev.¹²⁷

Křesťanské manželství v současnosti lze chápat jako rodinnou církev. Dokladem toho je že: „Kristus se chtěl narodit a růst v lůně Svaté rodiny Josefa a Marie. Církev není nic jiného, než Boží rodina. Již od prvních dob jádro církve tvořili ti, kteří se spolu s celou svou rodinou stali věřícími. Když se obrátili, toužili po tom, aby i celá jejich rodina byla spasená. Tyto rodiny, které se staly věřícími, byly ostrůvky křesťanského života v nevěřícím světě.“¹²⁸

2. 2. 4 Láska z křesťanského pohledu

Láska má mnoho podob. Můžeme mluvit o lásce k přírodě, zvířatům, nebo k lidem. I láska k lidem je různorodá. Křesťanská láska hledá dobro druhého člověka. V tom je podobnost s láskou Krista k církvi a k lidem. 1. list Korintským vypovídá o dokonalosti křesťanské lásky, kterou nazývá jako nejvyšší z božských ctností.

¹²⁴ GS č. 48.

¹²⁵ Srov. KKC č. 1625-1630.

¹²⁶ Srov. KKC č. 1638-1640.

¹²⁷ Srov. KKC č. 1643.

¹²⁸ KKC č. 1655.

„Láska je shovívavá, dobrosrdečná, láska nezávidí, láska se nevychloubá, nenadýmá, nedělá, co se nepatří, nemyslí jen a jen na sebe, nerozčiluje se, zapomíná, když jí někdo ublíží, má smutek když se dělá něco špatného, ale raduje se, když lidé žijí podle pravdy. Všecko omlouvá, všemu věří, nikdy nad nikým nezoufá, všecko vydrží. Láska nikdy nepřestává.“¹²⁹

Přestože svatý Pavel mluví pouze o lásce, pro mne z tohoto vyplývá spojitost s listem Kolosanům (Ko 3,18-19) jako příklad, podle kterého se mají manželé k sobě chovat. Neboť křesťanští manželé jsou věřící prožívající své vlastní křesťanské povolání. Zároveň jsou manželé mezi sebou bratr a sestra v Pánu.

Láska je v NZ chápána jako dar Boží k člověku, bourá hranice mezi lidmi. Jedním z jejich výrazných znaků je odpuštění a trpělivost. V manželství znamená bezvýhradné sebeodevzdání, podobné s Kristem. Jedná s o dobrovolné, vzájemné otroctví, ve kterém se člověk s Kristem ukřižovává a vzdává sebe sama. Proto je láska úzce spjatá s obětí.¹³⁰ S vývojem církve se vyvíjel i pohled na lásku. Současný pohled z KKC :

„Manželská láska zahrnuje všechny stránky osoby. Týká se těla a pudů, síly citů a smyslů, touhy ducha a vůle. Je hluboce zaměřená na osobní jednotu, která společenstvím v jednom těle vede manžele k tomu, aby se stali jedno srdce a jedna duše. (navíc) Vyžaduje nerozlučitelnost a věrnost v definitivním vzájemném odevzdání a je otevřena pro plození. Jedním slovem, jde o normální vlastnosti každé přirozené lásky, ale přece s novým obsahovým významem, který se nejen tříbí a upevňuje, ale povznáší ji tak vysoko, že se stává vyjádřením zvláštních křesťanských hodnot.“¹³¹

Manželská láska se skládá ze tří druhů lásek: *erós*, *filia* (přátelská láska) a *agape*. Přitom se v NZ slovo *erós* vyskytuje pouze dvakrát. Důvodem je přílišné opojení erótem. Erós je v současnosti zúžen na pouhý sex. Stal se věcí, kterou lze nakupovat či prodávat.¹³² *Agape* pochází ze starozákonních slov *dodím* a *ahabá*, která jsou typická pro biblické pojetí lásky. První pojem je typem hledajícím tělesnou lásku a druhý je láskou plnohodnotnou. Pojem *filia* vyjadřuje, že manželé mají být navzájem jako skvělí přátelé. Spojením těchto dvou vzniká láska navždy, zahrnující celou existenci se všemi rozměry směřující k věčnosti.¹³³

Aby byla láska skutečnou láskou, musí být bezpodmínečná. Vrcholem lásky je manželské objetí, které se zavražděný kněz P. Mudr. Ladislav Kubiček nebojí spojit se mší svatou. Jako společné vidí vrcholný projev lásky. U Ježíše při poslední večeři:

¹²⁹ 1. K 1,13-14.

¹³⁰ WIÉNER C., *Láska in Slovník biblické teologie*. vyd. 5., Řím: Velehrad 1981, s. 196-197.

¹³¹ KKC č. 1643

¹³² Srov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est: Bůh je láska*. Vyd.3., Praha: Paulínky 2006, č. 3-15.

¹³³ Srov. BENEDIKT XVI. *op.cit.*, č. 6.

(je) „Vrchol lásky Ježíšovy, lásky Boží, večere spojená s křížem! Láska Boží se musí co nejintimněji spojit s těmi, které miluje. Předává jim sama sebe, transfúzi své krve, aby jeho krev kolovala v našich žilách. (Kdo mne jí, bude mít život ze mne J 6,57). Není zde tedy analogie se správně prožívaným manželským objetím, které dává také život? Bohužel jako všude hrozí zevšednění. Braňme se mu v manželství i u oltáře. Jedna moudrá rada: prožívat každý tento vrchol jako poprvé, anebo jako by to bylo naposledy. Tedy umělecky, ne řemeslně.“¹³⁴

2. 2. 5 Boží obraz a lidské sebepochopení

Nepřijetí stvoření k Božímu obrazu a manželství je velmi důležité v pochopení narušených vztahů. První člověk byl stvořen k Božímu obrazu. Stalo se to tak, že řekl Bůh: Učiňme člověka, aby byl našim obrazem podle naší podoby... Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.¹³⁵ První člověk byl nejenom stvořen k Božímu obrazu, ale s Bohem žil a viděl ho, mohl s ním mluvit. Byl bezhříšný. Ale prvním hříchem se komunikace člověka s Bohem narušila. Obraz Boží se v člověku deformoval, už nebyl tak jasný. Narušil se také pohled lidí na sebe navzájem. Lidé se stáhli do svého sobectví a neumí správně milovat. Odvrácení od Boha má za následek smrt a trápení. Naopak právě štěstí člověka je možné pouze v poznání Boha. Štěstí jednotlivce se často spojuje s štěstím druhého. Šťastným se člověk stává skrze prožívání dobrých vztahů k sobě, k Bohu a k bližním. Tím, že poznáváme Boha, poznáváme i sebe a svou důstojnost.¹³⁶ „On jediný může a chce učinit člověka šťastným.“¹³⁷

Tak jako skrze neposlušnost jednoho člověka přišel na svět hřích. Podobně skrze poslušnost jiného člověka přišla spása a ospravedlnění.¹³⁸ „Obrazem Božím, kterým je podle práva, se hříšný Adam může stát znovu jen tak, že je utvářen k obrazu Kristovu.“¹³⁹ Být podobný Bohu znamená vrátat do podoby Božího Syna, Ježíše Krista. Protože pouze on jediný dokázal a uskutečnit plné poznání Boha ve svém životě. Je pro nás zjevitelem Otce. V Božích očích má člověk obrovskou hodnotu, protože za

¹³⁴ KUBÍČEK L., *Velké tajemství-manželství jako umělecké dílo*. Olomouc, Matice cyrilometodějská 1995, s. 45-46.

¹³⁵ Gn 1,26-28.

¹³⁶ Srov. POSPÍŠIL C., V., *Jako v nebi, tak i na zemi. Náčrt trinitární teologie*. Praha: Krystal OP a Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2007, s. 48.

¹³⁷ LYONNET S., Hřích in *Slovník biblické teologie*. vyd. 5., Velehrad: Řím, s. 131.

¹³⁸ Srov. Ř 5,12.

¹³⁹ DUFOUR X., L., Člověk. in. *Slovník biblické teologie*. vyd. 5., Řím: Velehrad 1981, s. 72.

něj Boží Syn položil život. Skrze něj jsme se stali Božími dětmi. Právě poznávání Boha Otce je možné pouze skrze Věčné slovo - Ježíše.¹⁴⁰ Jedná se o jeho následování prostřednictvím pokání.¹⁴¹ A přijímání skrze: „eucharistii se tedy jeví jako vrchol všech svátostí a vede k dokonalosti společenství s Bohem Otcem prostřednictvím ztotožnění s jeho Synem působením Ducha Svatého... Právě proto je vhodné pěstovat v duši stálou touhu po eucharistické svátosti.“¹⁴²

Smyslem pravého křesťanského života je touha po čistotě duše. „Milování, nyní (už) jsme Boží děti a ještě nevyšlo najevo, co budeme! Víme však, až se (Ježíš) zjeví, že mu budeme podobni, protože ho spatříme takového, jaký jest. Každý kdo má tuto naději v něho, usiluje být čistý, tak jak on je čistý (1 J 3,2-3).“¹⁴³ Cílem křesťanského života není žít bez hříchů, ale milovat. Být Božím obrazem podle mne znamená žít ve vztazích, neboť Bůh je plnost vztahů v Trojici.¹⁴⁴ Milovat Boha a bližní také Ježíš pokládá za nejdůležitější přikázání.¹⁴⁵

Bůh se dával a dává lidem poznat, vrcholem jeho zjevení je Ježíš Kristus. „Když se Bůh zjevuje, je to pro člověka zároveň úkol a výzva k určitému způsobu jednání a k sebezpřekonávání.“¹⁴⁶ Setkání s ním nám dává podnět k jednání a změně života. K obrácení. Změnit se můžeme, když milost Boží spojíme s naší aktivní spoluprací. Dokonalost člověka není možná bez pomoci Boha. On ví, že jsme hříšní a neschopní sami od sebe dosáhnout dokonalosti. Naše dokonalost má být ve svobodné odpovědi na lásku. Podobně jako v křesťanské lásce je to vyjití ze sebe sama. Máme přece nejprve hledat Boží království a jeho spravedlnost a všechno ostatní nám bude přidáno.¹⁴⁷

Člověk, který miluje Boha, žije křesťanskou spiritualitu, skrze kterou prožívá svůj postoj k Bohu a druhým. V tomto vidím pravou dokonalost. Manžel a manželka se mají vzájemně snášet a chápat ve slabostech a odpouštět si. „Skrze lásku k bližnímu je naplněn zákon i Boží vůle (Ř 13,10). Láska Boha k lidem nachází svou odpověď v lásce k bližním, poněvadž poznala v lidském životě Ježíše (1 J 4,9-12,20 a Mt 25,45).“¹⁴⁸

¹⁴⁰ Srov. POSPÍŠIL C., V., *Jako v nebi, tak i na zemi. Náčrt trinitární teologie*. Praha: Krystal OP a Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří 2007, s. 48-49.

¹⁴¹ Srov. MEHLOVÁ - KOEHNLEINOVÁ H., *Následovat in Biblický slovník*. op.cit., s. 161.

¹⁴² JAN PAVEL II., *Ecclesia de eucharistia. O eucharistii a jejím vztahu k církvi*. Vyd.1, Praha: Karmelitánské nakladatelství 2003, s. 32.

¹⁴³ POSPÍŠIL C., V., *op.cit.*, s. 49.

¹⁴⁴ Srov. POSPÍŠIL C., V., *op.cit.*, s. 49.

¹⁴⁵ Srov. Mk 11,28-31.

¹⁴⁶ POSPÍŠIL C., V., *op.cit.*, s. 49-50.

¹⁴⁷ Mt 6,33.

¹⁴⁸ LANGEMEYER G., *Bliženecká láska-láska k Bohu in Slovník katolické dogmatiky*. Vyd.1., Olomouc: Matice cyrilometodějská 1994, s. 28.

Cílem poznávání Krista - Božího obrazu v manželství je vycházení ze sobectví a prožívání opravdových vztahů založených na lásce.

2. 2. 6 Podmínky pro přijetí manželství

Základním pojetím manželství z hlediska přirozeného práva je manželská smlouva a intenzivní společenství muže a ženy.¹⁴⁹ Současné církevní uzavírání manželství se řídí předpisy kodexu kanonického práva katolické církve latinského obřadu s ohledem na platné české právo (CIC/1983).

Z křesťanského pohledu je manželství dílem a darem Stvořitele. Z hlediska božského práva je to posvátná skutečnost (*res sacra*), svátost Nové smlouvy. Z hlediska vzniku, trvání a existence manželství existuje mnoho pastoračních a právních norem. Manželství se latinsky nazývá *matrimonium*. Ve svém vzniku se jedná o *matrimonium in fieri*, tím je myšlena samotná svatba a příprava na ni. Druhým je *matrimonium in facto esse*, manželství, které trvá, i s problémy v manželství a rozvíjení svátosti manželství.

Muž a žena, dříve civilním slovem zvaní snoubenci, se jmenují *nupturienti*.¹⁵⁰ Zákaz manželství platí v případě ochrany vyšších hodnot a ochraně jiných osob a společenství, nebo z důvodu zasvěceného života.¹⁵¹ Manželství se dělí na platné a neplatné, na kanonické (církevní) a legitimní (občanské). Dále na svátostné, nebo nesyvatostné. Svátostné manželství je manželství mezi dvěma pokřtěnými, pokud je jen jeden pokřtěný, jedná se o kanonické manželství. Může být i tajně uzavřené.¹⁵²

Od II. vatikánského koncilu se zdůrazňuje posvátný, spásonosný charakter manželské posvátné smlouvy zvané *foebus*.¹⁵³ To vyjadřuje kan. 1056§ 1: „Manželství vzniká souhlasem stran, zákonně projeveným mezi osobami právně způsobilými, žádná moc nemůže tento souhlas nahradit.“¹⁵⁴

Od dob Tridentského koncilu musí být manželství uzavřeno v předepsané formě. To znamená, že si ženich a nevěsta dávají manželské sliby v přítomnosti zástupce církve a dvou svědků v místě bydliště alespoň jednoho. V případě nebezpečí smrti stačí dva svědkové. Překážky v manželství se rozdělují na překážky z hlediska právní

¹⁴⁹ NĚMEC D., *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP 2006, s. 12.

¹⁵⁰ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 14.

¹⁵¹ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 17-18.

¹⁵² Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 20-23.

¹⁵³ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 15.

¹⁵⁴ NĚMEC D., *op.cit.*, s. 15.

povahy. Tam patří překážky božského a lidského církevního práva. Dalšími jsou překážky z hlediska dispenzovatelnosti. Překážky nedispenzovatelné (z božského a některé z církevního práva) a dispenzovatelné.¹⁵⁵

Dalšími překážkami sňatku jsou překážky věku, u muže méně než 16 let a u ženy 14 let. Zatajená tělesná neschopnost zplodit potomka a nezpůsobilost dokonat manželský styk. Překážka musí být trvalá, jistá a před manželstvím.¹⁵⁶ Překážka různosti náboženství se vyskytuje u smíšených manželství. Zde je možný dispenz, pokud katolická strana prohlásila, že je připravena si udržet víru, vychovat v ní děti a druhá strana prohlásila, že o těchto závazcích ví.¹⁵⁷ Mezi závažné překážky manželství patří překážky řeholního slibu čistoty vyplývající ze svěcení. Tyto překážky se nevztahují na novice a řeholníky vázané časnými sliby. Také únos, zločin a zadržování, pokrevní a zákonné příbuzenství, švagrovství a mravopočestnost patří mezi překážky manželství.¹⁵⁸

Nedostatky souhlasu jsou závislé na lidském úkonu. Jedná se o nedostatky: poznání, vůle a prezence souhlasu. Mezi nedostatky poznání patří omyl. Z hlediska předmětu se jedná o omyl právní (*error iuris*), nebo faktický (*error facti*). Z hlediska povahy předmětu se rozlišuje na omyl podstatný (*substantialis*), omyl případečný (*accidentalis*). Z hlediska dopadu omylu na úkon vůle omyl praktický a teoretický.¹⁵⁹

Dalšími jsou nedostatečné užívání rozumu a závažná porucha soudnosti. Potom jsou to nedostatky ve vůli, mezi které patří psychická neschopnost převzít manželské závazky, simulace souhlasu, podmíněný souhlas a násilí.¹⁶⁰

¹⁵⁵ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 47.

¹⁵⁶ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 48-51.

¹⁵⁷ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 53.

¹⁵⁸ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 59-67.

¹⁵⁹ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 96-99.

¹⁶⁰ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 106-119.

3. Pohled katolické církve na manželství

Pronesením manželského slibu v přítomnosti oddávajícího kněze a dvou svědků vstupují snoubenci do manželství. Tento slib provází manžele celý život. Jsou to sliby lásky, úcty a věrnosti a setrvání v dobrém i zlém s nadějí v pomoc Boží. „ Svatební slib tvoří jádro obřadu, vyjadřuje podstatu manželství. Proto je důležité, že chci žít pouze s jednou osobou opačného pohlaví až do smrti.“¹⁶¹

3. 1 Předkoncilní vývoj manželského slibu

Velmi důležitým mezníkem v uzavírání manželství byl Tridentský koncil (r. 1545-1563). Skrze něj došlo k velké změně v uzavírání manželství. Před ním se uzavíralo manželství pouhým prohlášením, což mělo za následek nepřehlednost manželských sňatků. Od této doby mají katolíci povinnost uzavírat manželství v náležité formě před knězem, v kostele a za přítomnosti dvou svědků.¹⁶²

Tridentský koncil formuloval závaznou nauku o nerozlučitelnosti a svátosti manželství. Vznikl zároveň jako reakce na sporné otázky s reformátory, především s Martinem Lutherem.¹⁶³ „Koncil tridentský slavnostně uznal proti reformátorům svátostnost manželství jako závazné učení víry. V novější době vzaly do ochrany nerozlučnost křesťanského manželství a učení jeho cílů, potomstvo a výchovu v rodině mnohé encykliky (např. *Casti connubi*, *Humane vitae* a *Familiaris consortio*).“¹⁶⁴ Od této doby je manželství považováno za svátost ustanovenou Kristem, jehož původ je v Genezi, a proto je důsledkem nerozlučitelnosti manželství. Koncil také učí, že je manželství chtěné Bohem, Kristem povýšené na svátost, která je zdrojem milosti, a je přesvědčen o nutné pomoci církve pro manžele k dosažení svatosti.¹⁶⁵

Druhou velmi významnou událostí související s vznikem manželství byla encyklika papeže Pia XI. *Casti Connubii*. V této encyklice chce papež Pius XI.

¹⁶¹ PETRIK F., Viditelné znamení neviditelného. in *Rodinný život* 1/ 2011, Centrum pro rodinu Olomouc, s. 9.

¹⁶² Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 107.

¹⁶³ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 102.

¹⁶⁴ LANGEMEYER G., Manželství a rodina. in *Slovník katolické dogmatiky*. Vyd. 1., Olomouc: Marice cyrilometodějská 1994, s. 178.

¹⁶⁵ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 103.

nabídnout všem lidem nauku církve o manželství. *Casti connubii* promulguje dosavadní katolickou nauku o manželství a staví ji jako protiklad k tehdejší soudobým naukám, zatemňujícím manželství. V ní je manželství viděno jako ustanovení božského původu, na které je člověk volán ke spolupráci s Bohem a k přijetí povinnosti vyplývajících z manželství.¹⁶⁶

První část encykliky se zabývá trojím požehnáním v manželství. Jsou jimi dítě, které přichází skrze manželství na svět. Encyklika vyzdvihuje vznešenost této rodičovské úlohy a nabádá je k výchově. Druhým je věrnost a třetím svátostná stránka manželství. V otázce věrnosti vybízí k manželské čistotě a k řádu lásky v manželství.¹⁶⁷ Svátost manželství vychází ze skutečnosti, že je založené Bohem a povýšeno Kristem. Poukazuje na důležitost lásky v rodině podle (Ef 5,22-23), mluví o podřízenosti ženy vůči muži, ale nebere jí přitom základní práva a svobodu. Chápe její úlohu být srdcem rodiny. Muže vyzývá k plnění svých povinností.¹⁶⁸

Druhá část si všímá tehdejších omylů v nauce a špatné praxi, které považovaly manželství za záležitost pouze lidskou, jako vynález společnosti. Má obavy ze změn v manželství. Přísně zakazuje potrat, nesouhlasí s nepřirozeným zabraňováním početí a pouze v závažných případech dovoluje použití přirozených metod. Zvláště kritizuje mimomanželské vztahy a emancipaci ženy od úkolu matky a manželky. Připomíná svátostný charakter manželství a nesouhlasí s civilními sňatky. V rámci toho varuje věřící před těžkostmi vyplývajících ze smíšených sňatků.¹⁶⁹

Ve třetí části se Pius XI. snaží pomoci manželství k návratu do původního stavu. Jako první prostředek ke změně vidí pěstování opravdového náboženského života a oddání se Bohu.¹⁷⁰ Druhým prostředkem je nutnost šíření správných poznatků o manželství skrze učitelský úřad církve.¹⁷¹ Třetím je věrné zachovávání Božích příkazů o manželství. Papež v nich vybízí k rozjímání nad důstojností milostí.¹⁷² Ve čtvrté vybízí k nutnosti dobré přípravy na manželství, kterou rozděljuje na vzdálenou v dětství a blízkou u snoubenců.¹⁷³ Pátým prostředkem je péče o hospodářské poměry

¹⁶⁶ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 119.

¹⁶⁷ Srov. PIUS XI. *Casti connubii*. Vyd. 3., Olomouc: Obzor 1948, č. 11-44.

¹⁶⁸ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 119.

¹⁶⁹ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 120.

¹⁷⁰ Srov. PIUS XI. *Casti connubii*. Vyd. 3., Olomouc: Obzor 1948, č. 100-101.

¹⁷¹ Srov. PIUS XI. *op.cit.*, č. 107-109.

¹⁷² Srov. PIUS XI. *op.cit.*, č. 115-117.

¹⁷³ Srov. PIUS XI. *op.cit.*, č. 118-121.

manželů.¹⁷⁴ V šestém vybízí stát k péči o duchovní hodnoty v manželství. V závěru prosí biskupy o rozšíření této nauky.¹⁷⁵

Přínosem encykliky je nový pohled církve na manželství a nabízení pomoci k obnově manželského života. To je možné prohlubováním duchovního života manželů za pomoci vedení církve ve věcech týkajících se víry a mravů pod vedením papeže.¹⁷⁶ Byla to hlavní encyklika o manželství z pohledu magistera. Z ní čerpali papežové Pavel VI. a Jan Pavel II. V ní se projevuje přání dát světu řád, který je možný stavět na stabilitě manželství a rodiny.¹⁷⁷

3. 2 Manželství v dokumentech II. vatikánského koncilu

Nauka II. vatikánského koncilu obsahuje dva důležité dokumenty o manželství. Jsou jimi pastorální konstituce *Gaudium et spes* a dogmatická konstituce *Lumen Gentium*. Hlavní náplní koncilu nebyl celkový pohled na manželství, ale pouze hlavní body nauky v reakci na nové poznatky vědy o člověku.¹⁷⁸

V dokumentu *Lumen Gentium* se nachází celkový pohled na laiky v rozvíjení všeobecného kněžství přijatého křtem. Mají být svědky života víry a lásky. Kromě toho každý věřící podle svého životního povolání a stavu rozvíjí svůj život k prospěchu bližních a církve¹⁷⁹. „Křesťanští manželé naznačují svátostí manželství tajemství jednoty a plodné lásky mezi Kristem a církví a mají na tom tajemství podíl (Ef 5,35). Svátost jim dává sílu, aby si navzájem pomáhali k svátosti manželským životem i přiváděním dětí na svět a jejich výchovou.“¹⁸⁰ Z manželství vychází rodina, lidská společnost a rodinná církev. Rodiče jsou dětem příkladem a prvními hlasateli víry.¹⁸¹

Konstituce *Gaudium et spes* se zabývá naléhavými problémy důstojnosti manželství a rodiny. Důvodem pro sepsání je kritika současného stavu manželství.¹⁸² Přitom na jedné straně chybí důstojnost instituce manželství, ale na druhé straně je manželská láska znesvěcována sobeckými zásahy proti plození.¹⁸³ Skrze tuto konstituci

¹⁷⁴ Srov. PIUS XI. *op.cit.*, č. 122-127.

¹⁷⁵ Srov. PIUS XI. *op.cit.*, č. 129-131.

¹⁷⁶ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 121

¹⁷⁷ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 119.

¹⁷⁸ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 130.

¹⁷⁹ Srov. LG č. 11-12.

¹⁸⁰ LG č. 11.

¹⁸¹ Srov. LG č. 11.

¹⁸² Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 130.

¹⁸³ Srov. GS č. 47.

se II. VK vyjadřuje k novým prvkům v manželství, kterými jsou: specifické povolání ke svatosti, nově nahlíží na význam manželské lásky a také se vysvětluje vztah mezi láskou a plodností.¹⁸⁴

GS se dívá na specifickou úlohu manželství jako na: „důvěrné společenství života a manželské lásky, které Stvořitel založil a vybavil vlastními zákonitostmi, se uskutečňují manželskou smlouvou neboli neodvolatelným osobním souhlasem.“¹⁸⁵ Zároveň je lidským úkonem dávání a přijímání mezi manželi. Toto společenství je podle Božího řádu pevné a posvátné, protože sám Bůh je jejím původcem. Je zaměřeno k plození a výchově dětí. Muž a žena se zde stávají jedním tělem, prokazují si vzájemnou pomoc a službu a zakoušejí smysl své jednoty v nerozlučitelnosti. V Ježíši Kristu je manželství povýšena na svátost. Úkolem svatosti manželství je vzájemné posvěcování manželů a účast na božské lásce. Cílem tohoto povolání je touha po dokonalosti. Tato svátost pomáhá rodičům k výchově dětí a vzájemnému posvěcování.¹⁸⁶

Koncil vybízí k čistotě manželské a snoubenecké lásky. Důvodem je odpověď na Boží slovo. Čistá láska zahrnuje celého člověka, dává tělesným a duchovním skutkům důstojnost a spojuje lidské s božským. Vede manžele k svobodnému vzájemnému darování.¹⁸⁷ „Tato láska upevněná vzájemným závazkem a hlavně posvěcená Kristovou svátostí, zůstává v příznivých i nepříznivých okolnostech tělem i srdcem nerozlučně věrná.“¹⁸⁸ Cena manželské lásky v očích společnosti poroste dobrým svědectvím života především věností a výchovou dětí.

„Manželství a manželská rodina jsou zaměřeny svou povahou k plození a výchově potomstva. Děti jsou jistě nejvzácnější dar manželství a svým rodičům přinášejí velmi mnoho dobrého.“¹⁸⁹ Proto manželé vědí, že se tímto posláním stávají božími spolupracovníky. Přitom musí sami před Bohem učinit rozhodnutí o počtu svých dětí. Je to otázka svědomí, hmotných a duchovních podmínek a dobru dětí již narozených. Toto rozhodnutí musí učinit ve shodě se svým svědomím.¹⁹⁰

„ Manželský akt dle koncilu není jen *actus naturae* jak bylo chápáno podle nauky Augustina, nebo tomismu, jde především o ryze lidský akt, který podporuje vzájemné

¹⁸⁴ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 131.

¹⁸⁵ GS č. 48.

¹⁸⁶ Srov. GS č. 48.

¹⁸⁷ Srov. GS č. 49.

¹⁸⁸ GS č. 49.

¹⁸⁹ GS č. 50.

¹⁹⁰ Srov. GS č. 50.

darování manželů a upevňuje manželský slib. Sexualitu koncil nechápe jako absolutní projev lásky, ale jako hodnotu, tvořící dynamiku manželské lásky.¹⁹¹ Manželství není jenom k plození dětí, a trvá, (na rozdíl od jiných náboženství), i když žádné děti nepřicházejí.¹⁹² Koncil zakazuje potrat a vybízí k úctě k životu. Zároveň chápe, že lidé mnohdy nacházejí v podmínkách bránících zvětšovat počet dětí. Řešením v těchto situacích nesmí být potrat, ale odpovědné předávání života spojená s ctností čistoty.¹⁹³

Závěr kapitoly o manželství a rodině v dokumentu GS pojednává o výchově dětí. Především se zaměřuje na spolupráci mezi manželi, přítomnosti otce ve výchově a pomoci dětí v domácnosti. Výchova dětí má být vedena k zodpovědnosti, při které jsou jim rodiče dobrými rádci. Rodina je místem setkávání různých generací, které si mají pomáhat.¹⁹⁴

Tento koncil byl koncilem pastorálním a jeho hlavním úkolem byla péče církve o lidi.¹⁹⁵ Důležitým plodem dokumentů II. vatikánského koncilu je vznik nového Kodexu kanonického práva a apoštolské adhortace Jana Pavla II. *Familiaris consortio*.

3. 2. 1 Příprava na manželství

Příprava na manželství má sloužit jako prevence rozvodů, je též dobou k prohloubení víry „Je to čas *kairos* ve kterém Bůh promlouvá ke snoubencům a vzbuzuje v nich vnímavost pro povolání k manželství a pro život, do něhož svátost manželství uvádí.“¹⁹⁶ Součástí je proces evangelizace chápáný jako dozrávání a prohlubování víry. Je-li víra snoubenců slabá, je zapotřebí ji oživit, což někdy vyžaduje náročné a trpělivé vyučování. Na důležitost této jedinečné okolnosti ukazuje učení II. vatikánského koncilu *Gaudium et spes*, pokyny papežského učitelského úřadu *Familiaris consortio* a církevní zákonodárství v Kodexu kanonického práva, *Katechismus katolické církve* a jiná prohlášení jako *Charta rodinných práv*, *Evangelium vitae* a jiné.¹⁹⁷

Cílem přípravy je šťastné manželství a získání základních znalostí o něm. Důvodem k tak intenzivní přípravě jsou změny ve společenské struktuře. Kodex

¹⁹¹ DOLISTA J., *op.cit.*, s. 134.

¹⁹² Srov. GS č. 51.

¹⁹³ Srov. GS č. 51.

¹⁹⁴ Srov. GS č. 52.

¹⁹⁵ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. vyd. 2., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 17

¹⁹⁶ ČBK, *Příprava na svátost manželství*. Praha: Sekretariát ČBK 2001, s. 2.

¹⁹⁷ Srov. ČBK, *Příprava na svátost manželství*. Praha: Sekretariát ČBK 2001, s. 2.

kanonického práva zavazuje k osobní přípravě na přijetí posvátnosti nového stavu a jeho úkoly. Svatý otec si ve svém proslovu k shromáždění Papežské rady pro rodinu (4. října 1991) všímá prostředí, které nevede k správnému pochopení křesťanské svátosti manželství, proto musí být úsilí o přípravu mnohem větší.¹⁹⁸ Radostí církve je na jedné straně obnova hodnot a významných aspektů manželství a rodiny, oproti tomu roste počet lidí, kteří bohatství manželství neznají, nebo zavrhnou, zpochybňují nebo odmítají, dokonce zpochybňují užitečnost a hodnotu manželství. Důvodem příprav snoubenců je proces odkřesťanštění a krize rodin a také prosazování nevázaného pohlavního života sdělovacími prostředky.¹⁹⁹

Příprava se skládá ze tří částí: vzdálená, bližší a bezprostřední, které tvoří jeden celek. Kriteériem pro hodnocení vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravy je růst odpovědnosti a život z milosti. Součástí přípravy by mělo být osobní doprovázení nebo duchovní vedení napomáhající k afektivní, morální a duchovní zralosti. Vzdálenější příprava začíná v dětství v rodině rodiči skrze moudrou rodinnou pedagogiku. Jejím cílem je, aby samy sebe objevily jako lidi, kteří mají bohatou a složitou psychologii a zvláštní osobnost se silnými a slabými stránkami. Důležitá je výchova k sebeovládání. V této době se má dětem vštěpovat smysl pravých lidských hodnot a význam mezilidských vztahů především muže a ženy.²⁰⁰

Bližší příprava probíhá ve farnosti nebo společenstvích mládeže. Tématy jsou: křesťanské chápání mužství a ženství jako Božího obrazu, rozdíly v psychice muže a ženy, různé životní stavy, manželství jako celoživotní společenství ustanovené z vůle Boží. Dále: cesty k dobrému manželství (známost, snoubenecký vztah, vzájemné poznávání a rozhodování), problémy smíšených sňatků a sňatků s nepokřtěným. V neposlední řadě: jak církve chápe sexualitu a její roli v manželském soužití a téma děti - plodu trvalého soužití v lásce. Bližší příprava může být součástí přípravy na biřmování, nebo vkládána do setkání mládeže či kurzu partnerství.²⁰¹

Bezprostřední příprava se má konat v posledních měsících před svatbou. Zodpovědnost za bezprostřední přípravu nese farář.²⁰² Zkouška z církevního práva má prověřit, zda došlo k získání základních znalostí o křesťanském manželství, aby nedošlo k zpochybnění uzavření manželství pro základní neznalost. Témata přípravy mají být

¹⁹⁸ Srov. Tamtéž s. 3.

¹⁹⁹ Srov. ČBK ., *op.cit.*, s. 7-10.

²⁰⁰ Srov. ČBK . *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR.*, Praha 2010, s. 4-5.

²⁰¹ Srov. tamtéž s. 8-9.

²⁰² Srov. ČBK . *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství ČR.* Praha 2010, s. 10-14.

dobrym návodem pro manželský život. Na vzdálené a bližší přípravě se kromě rodiny podílí farnost, katecheté, centra pro rodinu, organizátoři církevních a volnočasových aktivit, vyučující na církevních školách a diecézní centra pro mládež. Příprava na manželství je součástí pastorace rodin každé diecéze a zvláště každého farního společenství... Diecézní centra navrhuji projekt vzdálenější a bližší přípravy pastoraci rodin.²⁰³

Za velmi důležitý moment přípravy na manželství považuji modlitbu za rozpoznání životního povolání. Mladí lidé by se měli dotazovat Boha na svůj úkol, cestu, po které mají jít. Dojdou-li k poznání, že je Bůh volá do manželství, měli by se za svého nastávajícího manžela, či manželku modlit. Tato modlitba se mi velmi osvědčila jako dobrý vklad pro šťastné manželství. Ukazuje-li jim Bůh cestu ke kněžství či k řeholnímu životu, měli by se též modlit za správné rozhodnutí. Obě svátosti vedou k rodičovství. První k vlastnímu a druhé k duchovnímu. Obě mohou být plně prožita. Kde chybí křesťanské rodiny, tam nejsou povolání ke kněžství a zasvěcenému životu.

3. 2. 2 Pohled církve na rozvody a nové sňatky

Manželství v současnosti se potýkají s mnoha problémy. Mezi ně patří časté rozvody i u věřících a nové soužití v občanském sňatku. To je v rozporu s křesťanským povoláním, protože úkolem křesťanů je, aby uzavírali sňatky v Pánu.²⁰⁴ Protože rodina je podle Božího plánu založena jako důvěrné společenství života a lásky. Jejím posláním je střežit lásku, zjevovat ji a sdělovat ji jako živý projev a účast na Boží lásce.²⁰⁵

Rozpad manželství, jeho okolnosti a situace osamělých manželů jsou zdrojem bolesti. Proto je nutné k těmto lidem přistupovat s pochopením a bez odsuzování. Největší bolest prožívá ten z partnerů, který nese na rozpadu manželství menší nebo jen minimální vinu. Zachování věrnosti slovu danému před Bohem je velkou a dá se říci hrdinskou věrností, a vzácným křesťanským svědečtím stálosti před světem i církví.²⁰⁶

„Avšak pro klid věřícího partnera, který chce žít ve společenství s církví, je zcela žádoucí nastoupit cestu církevního úředního odloučení manželů při zachování manželského sňatku.“²⁰⁷ Vyrovnat se s rozpadem manželství, distancovat se

²⁰³ Srov. Tamtéž, s. 14-16.

²⁰⁴ Srov. JAN PAVEL II., *Familiaris Consortio*, vyd.2., Praha: Zvon 1996, č.7.

²⁰⁵ Srov. JAN PAVEL II. *op.cit.*, č. 17.

²⁰⁶ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 42.

²⁰⁷ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 42.

od manželství, které ztroskotalo a od partnera je nelehkou záležitostí. Zákonitě musí dojít k oddělení manželství od rodičovství. Chránit děti a jejich potřeby po rozpadu manželství je vždy prioritou.²⁰⁸

Církev vždy stála proti rozvodům, avšak v některých případech existují vážné pochybnosti, zda bylo manželství, které se rozpadlo platně uzavřeno, nebo v případech pokud se jedná o nesvátočné manželství, je možné uplatnit pavlovské privilegium, nebo privilegium Petrinum v prospěch zamýšleného nového manželství a náboženské výchovy dětí. V těchto případech vyvstává otázka sekulárního rozvodu.²⁰⁹

Ve východní církvi se problém rozvedených z důvodu nevěry partnera řeší principem milosrdenství. Tito manželé mají možnost znovu uzavřít sňatek, ale nevěrný nemá právo se znovu oženit.²¹⁰

V otázce rozvodu převládá názor, že s ním křesťan nemá souhlasit. Ukázalo se však, že některé problémy jako třeba vyživovací povinnost, jinak řešit nelze. Z tohoto důvodu je morálně přípustné a opodstatnělé, aby s rozvodem souhlasil. Pokud se věřící manžel snaží žít ve věrnosti svého slibu k nepřítomnému partnerovi, není důvod, aby nemohl přistupovat ke svátostem.²¹¹

Dříve, nebo později většina rozvedených navazuje nový vztah a vstupuje do nového-nekanonického manželství. Lidsky je to pochopitelné a v žádném případě to neznamená vyobcování z církve, nebo ukončení péče o tyto věřící. Naopak je třeba je zvát k podílu na životě církve, nakolik je to pravdivé k jejich situaci. Avšak nelze zamlčet, že tato situace je v rozporu se svátostnou povahou manželství znázorňující Kristovu věrnost církvi.²¹²

Je třeba, aby duchovní správci z lásky k pravdě rozlišovali různé situace. Rozdíl je, jestliže měl někdo upřímnou snahu manželství zachránit, ale byl opuštěn, nebo když někdo rozvrátil manželství těžkou vinou. Nebo jiní uzavřeli nový sňatek s ohledem na výchovu dětí a ze svého přesvědčení se domnívají, že je neplatné minulé manželství.²¹³

Kněží mají rozvedeným pomáhat, aby se necítili odloučení od církve. Mohou naslouchat Božímu slovu, účastnit se mše svaté, pravidelně se modlit, podporovat

²⁰⁸ Srov. PLÁŇAVA I., *Jak se nerozvádět*. Praha, Grada: 1994, s. 64- 65.

²⁰⁹ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 43.

²¹⁰ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 154.

²¹¹ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 42-43.

²¹² Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 43.

²¹³ Srov. JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. Vyd.3., Praha: Zvon 1996, č. 84.

církevní obec a vychovávat děti ke křesťanské víře. Církev se má za ně modlit, dodávat jim odvahy a udržovat je ve víře a naději.²¹⁴

Církev nepřipouští k eucharistickému stolu věřící, kteří po rozvodu uzavřeli nový sňatek. Důvodem je, že by tito lidé uváděli ostatní věřící v omyl a zmatek o nerozlučitelnosti manželství. „Proto jediným zásadním řešením je opustit druhé, nelegitimní soužití. Pokud by tím však působilo narušení přirozených práv a závazků, především k partnerovi a dětem, je to dostatečně závažný důvod, omlouvající od uplatnění principiálního řešení. Je však třeba, aby se partneři zavázali, že se zdrží úkonů vlastních manželům, že tedy budou žít v úplné zdrženlivosti, pak tedy mohou přistoupit ke svátostem tak, aby se nevzbudilo pohoršení.“²¹⁵ Tato skutečnost by ovšem měla být známa všem lidem ve farnosti.

3. 3 Přínos papeže Jana Pavla II. pro manželství

Papež Jan Pavel II., který má brzy dosáhnout slávy oltáře jako blahoslavený služebník Boží, si jistě zaslouží, aby byl zmíněn v mé práci o manželství. Přinesl mnoho změn pro dobro církve. Jednak svou účastí na II. vatikánském koncilu ovlivnil jeho průběh, pak také vydáním mnoha papežských dokumentů o rodině, důstojnosti člověka a plození a manželské lásce. Domnívám se, že má tento papež stále co říci rodinám a celému světu.

Téma manželství a rodiny se vyskytuje v nauce Jana Pavla II. velmi často, především v apoštolské exhortaci *Familiaris consortio* z 22. 11. 1981 a doplňuje *Christifides laici*.²¹⁶ „Jan Pavel II. definuje manželství jako společenství lásky mezi Bohem a lidmi, základní obsah Zjevení a zkušenosti víry Izraele, je významným způsobem vyjádřeno manželským svazkem mezi mužem a ženou. Jejich pouto lásky je obrazem a znamením smlouvy Boha a jeho lidem.“²¹⁷

Jan Pavel II. se nebojí hájit před světem nesmírnou hodnotu manželství a rodiny ustanovené již při svém stvoření Hospodinem. Vnímá rozdíly rodin, které jsou očividné. Na jedné straně se v rodinách rozvíjí svoboda a kvality vztahů, ale na druhé roste počet rozvodů a potraty. Tento stav považuje za špatně pochopenou svobodu. Staví se jednak

²¹⁴ Srov. JAN PAVEL II. *op.cit.*, č. 84.

²¹⁵ NĚMEC D., *op.cit.*, s. 44..

²¹⁶ Srov. DOLISTA J., *op.cit.*, s. 144.

²¹⁷ DOLISTA J., *op.cit.*, s. 144.

proti vykořisťování v kapitalismu, tak proti omezování svobody a pravdy v komunistických zemích. Dívá se na země třetího světa, které se potýkají s nedostatkem základních životních potřeb, kvůli kterým děti nemohou být brány jako požehnání, ale jako nebezpečí.²¹⁸ Papež Jan Pavel II. ve svém pontifikátu uvedl církev do 3. tisíciletí. To provázelo dost velké změny ve světě při pádu totalitních režimů. Věřím tomu, že je u Boha velkým přímluvcem manželů, kteří se snaží vyjít ze své soběstačnosti a omezenosti svých vztahů.

Papež se snažil všemi prostředky manželům pomáhat a radit. Psal encykliky a adhortace, i dopisy rodinám. Pořádal světové dny mládeže, neboť věděl, že právě mladí lidé jsou nadějí světa. Z dobrých mladých lidí vzniknou kvalitní rodiny. To je důvod, proč se mladým tolik věnoval. Jan Pavel II. je brán jako obhájce života, stavějící se proti kultuře smrti. Kultura smrti, potratů, pramení z nevěry a střídání partnerů. Proto tolik rodinu a věrné manželství obhajoval.

Rodinu chápe jako širší společenství osob: manžela a manželky, rodičů a dětí i příbuzných, založené a oživované láskou, neboť žádný člověk nemůže žít bez lásky. Sám sebe může pochopit jen v obrazu Božím, který má ve svém životě uskutečňovat, aby mohl plně realizovat život v manželské lásce.²¹⁹ Významnou změnou v pohledu Jana Pavla II. na manželství je otázka plodení, která manžely neomezuje pouze na plodení dětí, ale zaměřuje se též na plody mravního, duchovního a nadpřirozeného života.²²⁰ Z důvodu nelehkého rozhodování o počtu vychovávaných dětí již předchůdce Jana Pavla II. Pavel VI. vybízí k přirozenému plánování rodičovství. Vysvětluje, že: „Ovládání pudovosti rozumem a svobodnou vůlí ukládá askezi, aby citové projevy manželského života byly v souladu s řádem (stvoření).“²²¹ Nauka Jana Pavla II. chrání rodinu a manželství také skrze Chartu lidských práv, protože budoucnost lidstva podle něj závisí na rodině. Vybízí k radostnému hlásání radostné zvěsti o rodině a spolupráci se všemi lidmi dobré vůle.²²²

Pro mne osobně je vzpomínka na Jana Pavla II. srdeční záležitostí. Dovoluji si citovat část článku z knihy České srdce pro Jana Pavla II., do kterého jsem přispěla.

„V roce 1997 jsme začali stavět dům a prosili jsme kněze P. Josefa Honku o požehnání pozemku. Udělal to rád a dodal: Ale vždyť vy si můžete nechat požehnat základní

²¹⁸ Srov. JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. č. 6.

²¹⁹ Srov. DOLISTA J. *op.cit.*, s. 146.

²²⁰ Srov. JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. č. 28.

²²¹ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. č. 33.

²²² Srov. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio*. s. 94-95.

kámen přímo Svatým otcem! Jeli jsme totiž zrovna do Hradce Králové, a když Jan Pavel II. všem žehnal přinesené předměty, vytáhli jsme z šátku základní kámen našeho domu. Uložili jsme ho potom do základů mezi kuchyní a jídelnou, aby nám byl papež co nejbližší.²²³ Tento kámen má pro nás symbolický význam. My, Skaličkoví jsme postavili svůj dům i manželství na skále, na Kristu a na učení nástupce apoštola Petra. Ten je samým Ježíšem nazýván jako Skála.

3. 4 Udělování svátosti manželství

V katolické církvi se uděluje svátost manželství podle dekretu Římského rituálu ustanoveným II. vatikánským koncilem, vydaným papežem Pavlem VI. a upraveným Janem Pavlem II.²²⁴ Svatební obřady byly promulgovány r. 1969 Posvátnou kongregací obřadů. Druhé vydání obřadů bere v potaz změny vyplývající z nového Kodexu kanonického práva vyhlášeného r. 1983. Svatební obřady jsou bohatší v úvodu, v jednotlivých obřadech a modlitbách.²²⁵

Manželství je zaměřeno svou podstatou k růstu a posvěcování Božího lidu, proto se i svatební obřad má slavit ve společenství farní obce. Na průběh obřadu je třeba se dobře připravit.²²⁶ „Svatební obřad bývá buď při mši svaté, nebo při bohoslužbě slova po evangeliu. Kněz ještě jednou připomene snoubencům důstojnost křesťanského manželství a povinnosti manželů.“²²⁷ Svátost manželství se skládá ze tří částí. V první vyslechnou snoubeni kněžské napomenutí, aby spolu žili v lásce, věrnosti a svornosti manželské až do smrti. Ve druhé přísahají před svým farářem a dvěma svědky, že se berou za manžely a ve třetí si podají ruce a přijmou kněžské požehnání.²²⁸

V první části před manželským slibem kněz snoubencům klade otázky, aby veřejně odpověděli před církví a Bohem, zda se svobodně a upřímně rozhodli uzavřít manželství. Zda si chtějí slíbit lásku, úctu a věrnost opravdu na celý život a ochotně přijímat a vychovávat děti v Božím zákoně. Ženich a nevěsta třikrát odpovídají na otázky ano.²²⁹

²²³ SKALIČKOVÁ J., vzpomínka in *České srdce pro Jana Pavla II. Svatý otec ve vzpomínkách Čechů a Moravanů*. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří 2005, s. 137.

²²⁴ Srov. *Svatební obřady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2007, s. 3.

²²⁵ Srov. *Svatební obřady*. op.cit., s. 5.

²²⁶ Srov. *Svatební obřady*. op.cit., č. 29.

²²⁷ STUDENÝ J., *Sedm svátostí*. Olomouc: 2005, s. 282.

²²⁸ Srov. STUDENÝ J., op.cit., s. 259.

²²⁹ Srov. STUDENÝ J., op.cit., s. 282.

Nato následuje vzájemný slib, při kterém kněz vyzve ženicha a nevěstu k potvrzení svého rozhodnutí podáním ruky a slavným slibem.²³⁰ „ Já...odevzdávám se tobě...a přijímám tě za manželku (za manžela). Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost, že tě nikdy neopustím a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti. K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen.“²³¹

Třetí částí je přijetí slibu jménem církve.²³² „ Kněz potvrzuje jejich vzájemný souhlas a říká: Před Bohem, před církví, před tímto shromážděním potvrzuji, že jste řádně uzavřeli manželství. Potom položí ruku, nebo štolu na spojené ruce manželů a pokračuje: Co Bůh spojil, ať člověk nerozlučuje.“²³³ Na to kněz požehná a pokropí svěcenou vodou prsteny, které si manželé navzájem navléknou se slovy: „Ať Bůh + (Otec, Syn a Duch svatý) požehná tyto prsteny, které si vzájemně chcete předat jako znamení své věrnosti a lásky.“²³⁴ Manžel jako první (a manželka nato manželovi) navléká manželce prsten se slovy: „Přijmi tento prsten na znamení mé věrnosti a lásky. Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.“²³⁵

Svatební obřad bez mše svaté začíná křížem, pozdravením přítomných, na kterou navazuje bohoslužbou slova běžným způsobem, a oddavky probíhají stejně. Obřad je zakončen požehnáním všech přítomných.²³⁶ Svatební obřad se mší svatou pokračuje dál přípravou obětních darů. „Při přípravě obětních darů mohou manželé přinést k oltáři chléb a víno. Do eucharistické modlitby se přidává prosba za manžele.“²³⁷ Zařazuje se po modlitbě Otčenáš, kdy kněz vynechá modlitbu Vysvobod' nás ode všeho zlého. Kněz se obrátí ke klečícímu ženichovi a nevěstě, nebo oba přistoupí k oltáři, a se spjatýma rukama se modlí:²³⁸

„Pokorně prosme k nebeskému Otci za tyto jeho služebníky, kteří společnou účastí u stolu Páně začínají svůj společný život.“²³⁹ A následuje delší modlitba v č. 74 z knihy Svatebního obřadu, kterou pro velkou obsáhlost neuvádím. Následuje pozdravení pokoje a svaté přijímání. „Manželé a jejich rodiče, svědkové a příbuzní mohou přijímat pod obojí způsobem.“²⁴⁰ Obřad končí závěrečným požehnáním jako ve

²³⁰ Srov. STUDENÝ J., *op.cit.*, s. 282.

²³¹ *Svatební obřady. op.cit.*, č. 62.

²³² *Svatební obřady. op.cit.*, č. 64.

²³³ STUDENÝ J., *op.cit.*, s. 283.

²³⁴ *Svatební obřady. op.cit.*, č. 66.

²³⁵ *Svatební obřady. op.cit.*, č. 67.

²³⁶ Srov. *Svatební obřady. op.cit.*, č. 79- 106.

²³⁷ *Svatební obřady. op.cit.*, č. 70-71.

²³⁸ Srov. *Svatební obřady. op.cit.*, č. 72.

²³⁹ *Svatební obřady. op.cit.*, č. 72

²⁴⁰ *Svatební obřady. op.cit.*, č. 76.

mši svaté.²⁴¹ Po mši svaté se podepíší novomanželé a jejich svědkové do knihy sezdaných.²⁴²

Svatební obřad může probíhat i za asistence laika, který musí mít pověření od diecézního biskupa a také vede řádnou přípravu na manželství. Tento laik přijímá souhlas snoubenců uzavírajících manželství, ale také celé slavení obřadu řídí a dodržuje stanovené podmínky.²⁴³

3. 5 Význam církevního sňatku a rozdíl se sňatkem civilním

Podle *Familiaris consortio* je církevní sňatek chápán jednak jako svátostný úkon zabudovaný do liturgie a prostřednictvím ní se stává vrcholem činnosti církve a zdrojem posvěcující síly, zároveň je znamením.²⁴⁴ Již svatý František Saleský (1567-1622) ve svých radách manželům v knize *Úvod do zbožného života* vybízí k prožívání svátosti: „ten kdo chce dosáhnout štěstí v manželství, by si měl na své svatbě představit, jak posvátná a vznešená svátost to je.“²⁴⁵ Tímto naráží na zlořády, které se v tehdejší době děly při svatbách a podstata přijetí svátosti byla opomíjena.

Podstatou křesťanského manželství je jednota a nerozlučitelnost. Cílem manželství je *bonum prolis*-dobro potomstva (plození a výchova), *bonum fidei* - dobro věrnosti a *bonum sacramenti* (dobro manželů z přijetí svátosti). Právo na uzavření křesťanského manželství (*ius connubii*) má každý člověk, kterým to právo nezakazuje.²⁴⁶

Účinkem platně uzavřeného manželství vzniká mezi manželi trvalý a výlučný svazek, ve kterém má každý z manželů stejná práva a povinnosti. Jedná se především o nejzávažnější povinnost a právo starat se o výchovu vlastních dětí. Každé křesťanské manželství je církví uznáváno a podporováno přípravou na manželství, na kterou má následovat další formace v rámci společenství manželů.²⁴⁷

„Církevní zaznamenání sňatku se provádí při samotném sňatku, nebo po ukončení v sakristii. Je třeba, aby se podepsali novomanželé a svědci. Farář místa konání sňatku je povinen zajistit zaslání zprávy o uzavření manželství do

²⁴¹ Srov., *Svatební obřady. op.cit.*, č. 116.

²⁴² Srov. STUDENÝ J., *op.cit.*, s. 283.

²⁴³ Srov. *Svatební obřady. op.cit.*, č. 118-120.

²⁴⁴ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio* č. 67.

²⁴⁵ SALESKÝ F., *Úvod do zbožného života*. 2.vyd., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2003, s. 195.

²⁴⁶ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 17-18.

²⁴⁷ Srov. *CIC, Kniha VI. Posvěcující služba církve, část I., stat' VII. Manželství*.

křestních matrik novomanželů.²⁴⁸ „V rámci evidence uzavřených manželství stanoví § 4b odst. 3 zákona č.94/163 Sb., o rodině, příslušné církevní autoritě - v katolické církvi faráři místa konání církevního sňatku povinnost doručit Protokol o uzavření manželství ve lhůtě 3 pracovních dní od uzavření manželství na matriční úřad příslušný podle místa konání sňatku. Protokol musí při samotném sňatku, nebo těsně po něm podepsat manželé, svědci, oddávající, příp. též zástupce a tlumočník (viz zák. č. 301/2000 Sb. O matrikách § 40). K platnosti musí být protokol opatřen kulatým razítkem farnosti na stránce s podpisy.“²⁴⁹

Občanský sňatek je uzavírán podobně jako křesťanský na základě vzájemného souhlasu snoubenců podle zákona o rodině č.94/1963 Sb. Zní následovně:

“Vzhledem k tomu, že vám není známa žádná překážka tohoto sňatku, žádám vás ženichu, pane o vyjádření, zda dobrovolně přivolujete ke sňatku se zde přítomnou nevěstou, paní? Děkuji vám. A vás nevěsto, paní žádám o vyjádření, zda dobrovolně přivolujete ke sňatku se zde přítomným ženichem, panem? Děkuji vám. Poněvadž jste tímto souhlasným projevem své vůle splnili předepsané náležitosti k uzavření manželství, beru na vědomí vaši dohodu, že budete na příště používat společné příjmení a prohlašuji vaše manželství za právoplatně uzavřené. V upomínku na dnešní den a jako symbol vašeho soužití prosím, abyste si vyměnili snubní prsteny a dali si první novomanželský polibek a podepsali sňatkový protokol.“²⁵⁰

Rozdílem mezi oběma sňatky je forma uzavírání, prostředí a oddávající. Křesťanský sňatek je: „smlouva platná před Bohem a církví, manželství uzavřené v Bohu, a ti dva mohou počítat s Božím požehnáním. Jedná se vlastně o vnímatelné znamení nevnímatelného Božího působení - tedy viditelné znamení neviditelného. Znamení, které Boží působení spouští, realizuje. Pozor, není to žádná magie!“²⁵¹

Katolíci spojení pouze občanským sňatkem (*Familiaris consortio* č. 82) se snaží o uznání svého manželství společností, ale tento postoj není dostatečný ve vztahu k Bohu a církvi. Důvodem bývají negativní zkušenosti s církevním společenstvím, nebo osobami (kněžími, řeholníky nebo laiky). Druhým důvodem je otázka nerozlučitelnosti manželství a potomstvo. Občanský sňatek se jeví jednodušší.²⁵² „Východiskem je poznání, že tento způsob života neodpovídá životnímu stylu křesťana... Mnohdy

²⁴⁸ Srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 154.

²⁴⁹ NĚMEC D., *op.cit.*, s. 154-155.

²⁵⁰ Zákon o rodině 94/163.

²⁵¹ PETRIK F., Viditelné znamení neviditelného. In *Rodinný život* 1/ 2011. Centrum pro rodinný život Olomouc, s. 7.

²⁵² srov. NĚMEC D., *op.cit.*, s. 41.

postačí to, že Bůh si to přeje a církev to chrání. Ačkoli je potřebné s těmito partnery jednat s láskou a pochopením, nelze je připustit ke svátostem.²⁵³

Manželství jak křesťanská, tak i civilně uzavřená mohou být plně prožita. Lidé, kteří nemají dar víry, a žijí v manželství podle svého nejlepšího svědomí, dělají pro své manželství maximum. Ke křesťanskému manželství musí člověk dozrát.“ Přilnutí ke křesťanské víře je dílem Ducha svatého v nitru člověka. Toto přilnutí je opravdové jen tehdy, jestliže je svobodné.²⁵⁴

3. 6 Účinky manželského slibu podle svatého Františka Saleského

Svatý František Saleský byl velkým duchovním rádcem laiků a je prohlášen za učitele církve. Jeho úvahy o manželství jsou velmi podnětné. Vybrala jsem si ho, protože je blízký mému srdci skrze naši farnost, která je kolébkou salesiánského díla v České republice, založené svatým Janem Boskem v Turíně. Do naší republiky a tím i do našeho města řád salesiánů přivedl nynější kandidát na blahoslavení P. Ignác Stuchlý.

František Saleský ve svých radách manželům říká, že je muž bez ženy drsný jako syrové ovoce kdoulí, žena naopak příliš měkká (málo trvanlivá) jako meruňky a náchylná k hříchu. Svatý František proto oba dva přirovnává ke kompotovanému ovoci, protože pouze tak, skrze manželství jejich chuť může vyniknout.²⁵⁵ Vybízí k uctívání manželství a považuje je za líheň křesťanství důležitou pro stát.²⁵⁶ Za hlavní účinky manželského slibu považuje spojení srdcí, neporušenou věrnost a starost o výchovu dětí.²⁵⁷

3. 6. 1 Spojení srdcí

Část knihy Svatého Františka Saleského Úvod do manželského života se zabývá účinkem manželského slibu. Těmi je spojení srdcí, vzájemná věrnost a řádná výchova dětí, a proto do mé práce patří. V úvodu svatý František vyzývá manžele, aby se

²⁵³ NĚMEC D., s. 41.

²⁵⁴ FRANCOUZSKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE, *O směřování katecheze v dnešní době*. Paříž, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2006, s. 47.

²⁵⁵ Srov. SALESKÝ F., *op.cit.*, s. 200.

²⁵⁶ Srov. SALESKÝ F., *op.cit.*, s. 195.

²⁵⁷ Srov. SALESKÝ F., *op.cit.*, s. 195-196.

milovali svatou, posvátnou božskou láskou.²⁵⁸ Slib lásky je součástí každého katolického manželského slibu.

Za první účinek lásky považuje nerozlučné spojení srdcí. Toto spojení srovnává se dvěma sklíženými prkny, která drží tak pevně, že by se z nich daly odlomit spíše kusy kdekoliv jinde, než kde byla sklížena. Bůh tak pevně spojuje muže a ženu skrze svou vlastní krev. Snadněji se oddělí duše od těla, než manžel od manželky.²⁵⁹

Slabý hříšný člověk není schopen bez Boží pomoci milovat druhého po celý život. Trvalé spojení srdcí je opravdu zázrak. Pro mne z toho vyplývá, že v manželství nejsou manželé sami. Je zde Kristus. Jeho přítomnost mezi manžely činí manželství Bohu velmi milým společenstvím.

3. 6. 2 Neporušená věrnost

Zachování věrnosti je také částí manželského slibu. svatý František ji považuje za druhý účinek lásky. Sv. František vysvětluje význam symbolu manželství, kterými jsou manželské prsteny.

„Rukou kněze žehná církev prsten, nejdříve ho podává muži, aby do něj už nikdy nemohlo vstoupit ani jméno jiné ženy ani láska k ní, dokud bude na živu tato, potom navléká ženich prsten na ruku nevěstě, aby ona věděla, že se její srdce nemůže zamilovat do jiného muže, dokud bude žít na zemi tento, kterého jí právě Pán Ježíš dává.“²⁶⁰

Povzbuzuje manžele k prohlubování lásky, ale také varuje, aby nepřerostla v žárlivost, kterou přirovnává k červu, který nahlodává podstatu vztahů vyvoláváním hádek. Žárlivost se ale nevyskytuje nikdy tam, kde je přátelství založeno na pravé ctnosti... Ženám radí, aby si dávaly pozor na lichotníky a nadbívání. Mužům, aby byli ženám dobrým příkladem ve věrnosti a nežádali po nich to, co sami nedodržují.²⁶¹ Ovocem lásky a věrnosti je důvěra a projevy něžnosti mezi manžely. Zvláště svatý Ludvík, francouzský král, žijící asketickým životem byl velmi něžný v lásce ke své manželce, až ho druzí nechápali.²⁶²

²⁵⁸ Srov. SALESKÝ F., *op.cit.*, s. 194.

²⁵⁹ Srov. SALESKÝ F., *op.cit.*, s. 195-196.

²⁶⁰ SALESKÝ F., *op.cit.*, s. 196.

²⁶¹ Srov. SALESKÝ F., *op.cit.*, s. 197-198.

²⁶² Srov. SALESKÝ F., *op.cit.*, s. 198.

3. 6. 3 Plození a výchova dětí

Plození a výchova dětí je pokračováním lásky. Je to zároveň jeden ze slibů snoubenců při svátosti manželství vzhledem k církvi: „Chcete založit rodinu. Ptám se vás před církví a před Bohem: Přijmete děti od Pána Boha ochotně a budete je vychovávat podle Božího zákona?“²⁶³ František Saleský nazývá plodnost třetím ovocem manželství a pokračuje: „je to pro vás velká čest, manželé, že Bůh když chtěl rozmnožit počet duší, jež by ho mohly na věky chválit a velebit, vás zapojil jako spolupracovníky tak důstojného díla.“²⁶⁴

„Když se měl sv. Monice narodit sv. Augustin, několikrát ho obětovala křesťanskému náboženství a službě k Boží slávě - jak on sám dosvědčuje, když říká, že ochutnal Boží sůl již v lůně své matky. (podobně) Židé mluvili o plození jako o stavbě domu – v tomto smyslu je řečeno o porodních bábách v Egyptě, že Bůh požehnal jejich domům (Ex 1,21). Tím má být ukázáno, že mít dobrý dům neznamena nahromadit v něm spoustu světského majetku, nýbrž dobře vychovat děti v bázi Boží a ve ctnosti.“²⁶⁵ „Na výchově dětí se nemá šetřit námaha, ani práce, protože děti jsou ozdobou otce i matky (srov. Př 17,6). Například svatá Monika bojovala proti špatným náklonnostem sv. Augustina tak horlivě a vytrvale a sledovala ho přes hory a doly, že ho obrácením jeho duše zdárněji zrodila jako dítě svých slz, než dříve býval prostřednictvím tělesného zrození jejím dítětem pokrevním.“²⁶⁶

V úloze výchovy dětí je nesmírně důležitá přítomnost obou rodičů. Děti nejvíce doplácí na rozvody a rozchody rodičů. Jak mohou tyto děti později vytvářet harmonický domov a dobré rodiny, když to doma nepoznaly? Výchova dětí je spolupráce s Boží milostí. Svatou Moniku dávají kněží rodičům za příklad vytrvalosti v modlitbě, když jsou s dětmi problémy. Svatý František navíc doporučuje manželům slavit výročí sňatku, přijímat svátosti a obnovit svůj manželský slib.²⁶⁷

3. 7 Vztahy mezi manželi podle knihy Ivana Rupníka *Adam a jeho žebro*

S Ivanem Rupníkem jsem se seznámila v 1. ročníku studia na CMTF, v Olomouci obor křesťanská výchova, v předmětu Přehled základních pojmů křesťanské spirituality.

²⁶³ STUDENÝ J., *op.cit.*, s. 282.

²⁶⁴ SALESKÝ F., *op.cit.*, s. 196.

²⁶⁵ SALESKÝ F., *op.cit.*, s. 198-200.

²⁶⁶ SALESKÝ F., *op.cit.*, s. 198-200.

²⁶⁷ Srov. SALESKÝ F., *op.cit.*, 201.

Důvodem proč jsem si vybrala právě jeho je fakt, že je uznávaným a známým spirituálním teologem, knězem, který vedl dvojice od známosti po manželství.²⁶⁸ Zvolila jsem si jeho knihu také proto, že se dívá na sexualitu v manželství z pohledu spásy.²⁶⁹ Jako základ manželství vidí vztah v lásce. Hřích je narušitelem vztahu.²⁷⁰ Vysvětluje význam biblické zprávy o stvoření Evy z Adamova žebra a sexualitu považuje za vykořenění sobectví.²⁷¹ Lásku chápe též jako oběť podobnou Ježíšovu Velkému pátku, který má být proměněn Vzkříšením.²⁷²

3. 7. 1 Vztah založený na lásce

„Člověk prožívá vztahovost prostřednictvím nekonečnosti vztahů. Nejhorší utrpení prožívá ve vztazích se sebou, se světem s druhými a s Bohem. Stvořením člověka skrze Slovo dává Bůh člověku účast na své nejosobnější skutečnosti, to znamená na lásce.“²⁷³ Podle tvrzení Řehoře Nysského je náš Bůh společenstvím tři dokonale svobodných a sjednocených Osob v lásce. Stvoření člověka jako božího obrazu je spojeno se stvořením k obrazu lásky. Láska byla účastna již při samém Stvoření, hřích ji narušil, ale Duch svatý ji ve křtu oživuje. Proto je láska Boží základem jednoty a svobody.²⁷⁴ Láska tedy sjednocuje lidi a osvobozuje od břemen.

„Láska je existence par excellence. Nevylučuje nic a obsáhne všechno. Zároveň se zdá být slabá, pokorná a dokonce jako by byla nepřítomná. Objímá bez svazování, sjednocuje bez přinucování. Láska miluje, ale milovaný ji může nepřijmout a přesto jeho nevšímavost láskou neotřese.“²⁷⁵

Člověk může poznat sám sebe pouze skrze lásku a plnost vztahů vedoucích k zdokonalování jeho smyslů, citů a vůle. Láska utváří osobnost člověka energií, která vstupuje mezi osobu a její protějšek. Prostřednictvím síly svatosti manželské lásky, daruje člověk své tělo v lásce, umírá egoismu a tělo se přeměňuje v tělo duchovní. Toto zduchovnění těla se koná z lásky a pro lásku.²⁷⁶ Skrze manželský slib přijímám druhého člověka jako svého partnera. Slibuji mu zachování lásky, úcty a věrnosti. Na těchto třech pilířích se rozvíjí vztahy k sobě, druhým.

²⁶⁸ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 5.

²⁶⁹ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 6.

²⁷⁰ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 15-16.

²⁷¹ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 21-25.

²⁷² Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 60.

²⁷³ RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 13.

²⁷⁴ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 13.

²⁷⁵ RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 14.

²⁷⁶ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 14-16.

První člověk přichází na svět skrze Sova z ničeho, ale naopak bez vztahovosti by nemohl být obrazem Božím. Jako je Eva částí Adama, tak člověk nemůže konat nic hodnotného, jestliže přehlídí vztahovost. Svátý Pavel (1 K 13) to dosvědčuje, když říká, že jakékoliv lidské dílo vykonané bez lásky neslouží k ničemu, ani kdyby to byla ta nejhrdinšější obět'.²⁷⁷

3. 7. 2 Dědičný hřích narušitel vztahu

Podle myšlení křesťanského Východu po prvotním hříchu obraz Boží v člověku zůstal, byť je omezený, protože ho nelze smazat. Hřích vede k uzavírání před druhými a před Bohem. Kvůli strachu ze smrti napadá druhé, aby zachránil sám sebe, a propadá se do vlastního ega. Mění svůj pohled k vlastnímu tělu a považuje ho za hmotu.²⁷⁸ Přitom je: „Tělo hmotou oživenou Duchem svatým a má sloužit lásce. Proto se stává místem, kde se zjevuje Duch svatý, místem, kde se sdílí láska. A v tom spočívá krása. Krása je totiž vtělená láska.“²⁷⁹

Hřích zasahuje vztah Bohem chtěný: vztah muže a ženy. Ze sexuálního života se vytrácí původní harmonie a dochází k podrobení ducha na úkor uspokojení těla. Dochází k přesvědčení, že takto žije ve vztahu. Sexualita přestává tvořit součást milující osoby, stává se uspokojením psychiky. Ta se nedokáže integrovat s novou identitou osobnosti, protože je přesvědčená, že se kvůli záchraně musí podrobit vlastnímu egoismu. Může se stát i prostorem k deviaci, jako jsou zmatené vztahy k sobě a světu, který měl zlidšťovat.²⁸⁰ „Nakonec jde o zmatení poměru k bližním, neboť se sexualita stává popřením vztahu muže a ženy, namísto přijímání druhého v celé jeho osobnosti ho naopak redukuje na nástroj vlastního uspokojení a stává se tak překážkou na cestě k druhému.“²⁸¹

3. 7. 3 Tajemství Adamova žebra

Eva byla stvořena z boku Adamova z místa, které Adamovi chybí k jeho celistvosti. Tak od této chvíle bude Adam stále hledat své žebro. Eva však byla učiněna z již stvořeného Adama a byla přítomna již v jeho duchu a těle při stvoření. Dech života

²⁷⁷ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 17.

²⁷⁸ RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 18.

²⁷⁹ RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 18.

²⁸⁰ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 20.

²⁸¹ RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 18-21.

jí nebyl udělen nějakým zvláštním způsobem. Proto její život není autonomní, tkví v Adamovi.²⁸²

Již jsem psala o smyslu pomoci ženy z pohledu Bible ve Starém zákoně. Z tohoto důvodu pomoc Evy Adamovi nespočívá v praní prádla, ale ve vyjití ze sebe sama, skrze které Adam nachází sám sebe a své žebro Evu. Jedná se o pomoc duchovní, ontologickou, která se projevuje též v konání. Jejím důsledkem je, že se Adam nebude moci znovu stáhnout sám do sebe. Bude hledat své žebro. Eva je Adamovi připomínkou vztahu k Bohu. Eva zase nachází svůj pokoj, život a ochranu jen po boku muže, neboť z něho byla vzata. Proto mají potřebu se navzájem hledat, aby dosáhli úplnosti a stali se tak obrazem Božím.²⁸³

3. 7.4 Sexualita cesta z egoismu

„Prvním významem lásky či sexuality je vyjití ze sebe samých. Sexualita je pobídkou, pružinou, která táhne člověka ven z jeho skořápky a umožňuje mu odkrýt druhého. Toto je zvláštností síly eros. Tato síla erotu je zvláštní, neboť nás vrhá k druhému, jde o sílu expanzivní, ale utěšuje se, uklidňuje se a končí až tehdy, když dosáhne sdílení, když dojde k sjednocení.“²⁸⁴

Úkolem lásky je vykořenění egocentrismu. Není to jako s drahocenným šperkem, který je třeba ukrýt, ale naopak podle slov P. Ježíše: Kdo chce zachránit vlastní život, musí ho darovat, ztratit.²⁸⁵ Podobně říká i Rupnik. „Kdo chce zachránit vlastní život, musí z něho učinit dar.“²⁸⁶

Sexualita se stává silou lásky, kterou jsme přitahováni, dokud neuvidíme druhého. Skrze ni je možné vidět v druhém jeho absolutní, bezpodmínečnou hodnotu. Podle Solovjova je jen jediná síla, která je schopná vyrvat egocentrismus člověka od kořenů a tou je láska zejména sexuální. Důvodem je hluboké zakořenění ega, kam se jiné hodnoty například etika nedostanou.²⁸⁷ Protože: „Dokud živá síla egoismu v člověku nepotká jinou, stejně tak živou silou jemu opačnou, poznání dobra či pravdy zůstane jen vnějším osvícením, obrazem jakéhosi cizího světa. Proto pravda i dobro bez krásy, bez vtělení, nejsou přitažlivé. Ve všech jiných formách lásky chybí buď stejnorodost (homogenita), rovnost a schopnost vzájemné výměny mezi milujícím a milovaným.“²⁸⁸

²⁸² Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 21.

²⁸³ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 21-22.

²⁸⁴ RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 23.

²⁸⁵ Srov. Mt 25,14-30.

²⁸⁶ RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 27.

²⁸⁷ Tamtéž s. 27.

²⁸⁸ RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 27-28.

„Manželství je formou vítězství nad egocentrismem.“²⁸⁹ Pro specifčnost každého manželství a nečekanost životních událostí je dobré si nemalovat sny o budoucím životě, který může být odlišný.²⁹⁰

3. 7. 5 Proroctví, oběť a vzkříšení

Podle ruského filozofa Solovjova je láska proroctví ve zrodu.²⁹¹ Podle něj je správně vidí zamilovaní. Základním rozdílem mezi láskou a zamilovaností je vyvolení pouze jediného člověka.²⁹² Na začátku vidíme druhého člověka jako milého s mnoha dobrými vlastnostmi a špatné nám tolik nevadí. Leonardo da Vinci říkal, že je láska dcerou velkého poznání. Podle něj musíme druhého dobře poznat, abychom ho mohli milovat. Kdežto Vyšeslav tvrdí opak. Podle něj je poznání dítětem velké lásky. Opravdu poznává ten, kdo miluje, protože jen láska vytváří podmínky pro odhalení druhého. Láska totiž objímá člověka v jeho úplnosti, aby se tak mohl stát celistvým. V zamilovanosti vidíme druhého tak, jak ho vidí Bůh. To znamená dokonale.²⁹³ Chybou je, že většina mladých v současnosti mají sexuální zkušenost, aniž by se zamilovali.²⁹⁴

„Později je třeba lásku ověřit skrze vtělení obětí, aby mohla přijít ke vzkříšení.“²⁹⁵ „Úkolem lásky se tak stává přiznat realitě význam, který jí byl v první době dáván jen v citlivosti.“²⁹⁶ Toto tvrzení doplňuje zjištění, že k tomu, abychom mohli dojít k sjednocení s druhým, je nutné projít křížem.²⁹⁷ Z toho Rupnik vyvozuje, že je láska poutí, exodem - východem ze své egoistické skořápky. Začíná láskou tělesnou a je směřována k lásce duchovní.²⁹⁸ „Proto je cesta k manželství též cestou k pneumatickému, duchovnímu tělu: od vnímání sebe sama způsobem tělesným se skrze manželskou lásku vytváří schopnost vnímat sám sebe jako duchovní tělo.“²⁹⁹ Význam sexuality vidí Rupnik jako cestu ke spáse. Spodobňuje ji s Velikonocemi. Skrze

²⁸⁹ Tamtéž s. 28.

²⁹⁰ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 28.

²⁹¹ Tamtéž s. 29.

²⁹² Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 30.

²⁹³ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 29.

²⁹⁴ Srov. RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 25.

²⁹⁵ RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 29.

²⁹⁶ RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 31.

²⁹⁷ Srov., RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 32.

²⁹⁸ Srov., RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 33.

²⁹⁹ RUPNIK M., I., *op.cit.*, s. 33.

intelektuální akt se lidé v lásce zřikají své vůle, podobně jako Ježíš před Velkým pátkem v Getsemanské zahradě.³⁰⁰

„Erotická láska vrcholí v sexuálním aktu. Ten je na rovině smyslů a rozkoše maximální schopností lidského těla cítit a zakoušet.“³⁰¹ Jeho pravé prožití má být podobné velkonocům v obětování vlastních rozmarů, vůle a sebe prosazování. Jen tak je možné vyjít z vlastního egocentrismu, projít přes práh Velkého pátku k velikonočnímu ránu Vzkříšení. Tento rozměr manželské lásky, tato svatá a svátostná rozkoš, již Otcové se takto vyjadřovali, nám poodhaluje pravou teologii manželství, postavenou na Kristově oběti, na jeho smrti a vzkříšení.³⁰² Tato tvrzení Ivana Rupnika rozvíjejí nauku II. vatikánského koncilu o sexualitě v manželství.

3. 8 Svátost manželství a hřích

Bůh stvořil svět jako dobrý.³⁰³ Zlo a trápení přišly na svět s prvním hříchem. Je to protiklad původního požehnání.³⁰⁴ Člověk se nechal svést nepřítelem a zvolil si na začátku své existence zlo.³⁰⁵ To přišlo právě skrze hřích do manželství prvních lidí.³⁰⁶ Mladí manželé se omylem domnívají, že s láskou našli spásu. Přitom láska je pouze cestou za jinou Láskou, která poskytuje pravou spásu.³⁰⁷

Ve Starém zákoně slovo spasit znamenalo více významů. Prvním bylo koupit, nebo vykoupit nějakou věc, či osobu za protihodnotu. Bůh však vykupuje z čisté lásky a nežadá nic výměnou. Kořen slova být spasen znamenalo mít dost místa. Opakem tohoto slova znamenalo být stísněn, nebo být v úzkých. Na základě toho vznikl druhý význam uzdravit, být šťasten, žít a být vysvobozen. Třetím významem je poukaz na spasitele Izraele. Tím je označen většinou sám Bůh, ale i proroci měli kořen jména odvozený od spásy. V Novém zákoně se slovo spasit vyskytuje více než 150x. Je to

³⁰⁰ Srov. Mt 26, 42.

³⁰¹ RUPNÍK M., I., *op.cit.*, s. 34.

³⁰² RUPNÍK M., I., *op.cit.*, s. 34-35.

³⁰³ Srov. Gn 1,31.

³⁰⁴ Srov. COLBORN J., GUILLET J., Zlořečení in *Slovník biblické teologie*. vyd. 5., Velehrad: Řím 1981, s. 626.

³⁰⁵ Srov. VALUX J., Hřích in *Slovník biblické teologie*. vyd. 5., Velehrad: Řím 1981, s. 128.

³⁰⁶ Srov. Gn. 3,1-19.

³⁰⁷ Srov. CAFFARELO H., *op.cit.*, s. 31.

poukaz na spásu, která se už naplnila a bude dovršena v Ježíši Kristu na konci věků.³⁰⁸ Ježíš Kristus, Boží syn je pravá spása a láska pro každého člověka.

Bez Kristovy lásky se milující člověk toužící po absolutní lásce potýká s osamocením a omezeností lásky své a svého partnera. Ty pak vedou k pochybnostem, zda se k sobě hodí. Následují další pochybnosti a případná nevěra. Nejhorší je postupné umírání lásky. K tomu dochází tím, že si myslíme, že milujeme dost a že to tak stačí.³⁰⁹ Rozdíl mezi láskou a karikaturou lásky je v tom, že „Každá pravá láska trpí, když nemůže udělat víc, aby druhý byl šťastný. Tento nepokoj, který dráždí srdce, lásku oživuje.“³¹⁰ Boj mezi láskou a neláskou probíhá v každém vztahu skrze mluvení o chybách, uznáním chyby a odpouštěním. Jedna kniha Tomáše Halíka se jmenuje: Bez chvění není nic pevné. Proto je i v manželství potřeba mírného napětí, aby láska podobně jako víra neupadla v rutinu.

Zlo existuje ve vztazích jako čin, chvilková slabost, náhodné vítězství nelásky. Nebo je jako stav, náchylnost ke zlu, když už druhého nemilujeme a pokrytecky ukazujeme svoji věrnost.³¹¹ Každý člověk se dopouští nějakého zla, je však důležité, aby se vystříhal především stavu setrvání ve zlu. Je to stav smrtelného hříchu. Pokud si manželé v manželském slibu slíbili lásku, úctu, věrnost, tak je to zároveň porušení manželského slibu. Chvilkové slabosti jsou malými hříchy.

„Hřích je provinění proti rozumu, pravdě, svobodnému svědomí. Je to přestupek proti pravé lásce k Bohu a bližnímu způsobený zvráceným lpěním na určitých věcech. Zraňuje lidskou přirozenost a vážně narušuje lidskou solidaritu. Je to slovo, skutek, nebo touha proti věčnému zákonu.“³¹² Hřích se dělí na smrtelný a všední. Smrtelný hřích ničí lásku těžkým porušením Božího zákona a odvrací od Boha. Všední nechává lásku naživu, ale uráží ji a zraňuje. Hřích se stává smrtelným, pokud se jedná o závažnou věc, je spáchán vědomě a svobodně. Mezi závažnou věc patří cizoložství.³¹³

„Odpouštění hříchů (ve svátosti smíření) a obnovení společenství s Bohem přinášejí prominutí věčných trestů za hřích. Křesťan se má snažit přijímat tyto časné tresty za hřích jako milost tím, že trpělivě snáší utrpení a zkoušky všedního dne a prostřednictvím skutků milosrdenství a lásky.“³¹⁴

³⁰⁸ Srov. BONNARD P., Spasení in *Biblický slovník*. vyd. 2., Praha: Kalich 1991, s. 269-261.

³⁰⁹ Srov. CAFFARELO H., *op.cit.*, s. 31.

³¹⁰ CAFFARELO H., *op.cit.*, s. 36.

³¹¹ Srov. CAFFARELO H., *op.cit.*, s. 31-34.

³¹² KKC č. 1849.

³¹³ Srov. KKC *Hřích* č.1854-1858.

³¹⁴ KKC Svátost pokání a smíření č.1473.

Ačkoli jsou manželé spojeni svátostí manželství, neznamená to, že se nikdy nepohádají. Jeden mně známý kněz se ptá snoubenců, zda už se spolu pohádali. Jestliže ne, s úsměvem je upozorňuje, že by je ani neměl oddat, protože ještě neprošli fází usmiřování. Nemají zkušenost.

Důvodem hádek v manželství může být to, že ne na všech věcech je možné se pro vzájemnou rozlišnost shodnout. Hádky jsou příležitostí k vzájemnému poznání, společnému hledání řešení, toleranci a otevřenosti k druhému. Těžké chvíle v manželství jsou zároveň zkouškou pevnosti vztahu.³¹⁵

„Když manžele mučí zklamání, pokořují nezdary nebo znepokojuje budoucnost, obracejí se horlivě, vroucně, ale poněkud naivně k Hospodinu, že všechno zařídí. Objeví však, že zlo, které neustále působí jejich neshody, je třeba najít v osobních a manželských vztazích k Bohu. Většina manželství, ve kterých vztah k Bohu chybí, nepřežijí sedm let života.“³¹⁶

Samotná svatba v kostele, ale není magickým úkonem zaručujícím šťastné manželství. Ačkoli jsme lidé hříšní a nedokonalí, hledáme dokonalost u druhých. Ve skutečnosti: „kdyby nějaká dívka měla za manžela anděla, k čemu by jí to bylo? Svou dokonalostí by jí nutně lezl na nervy. A kdyby nějaký chlapec měl za manželku Pannu Marii, byla by pro něho tak dokonalá, že by se vedle ní cítil trapně a ponížně.“³¹⁷ Máme být spokojeni s tím, že si můžeme brát chybující lidi, kteří mají vedle špatných vlastností mnohem více dobrých. Těch je potřeba si všimnout a být za ně manželovi a Bohu vděční.³¹⁸

Manželský slib, kterým vstupují snoubenci do manželství, má vliv na celý další život manželů. Má vliv také na společnost, ve které žijí. Vzájemná úcta, láska a věrnost se jistě projevuje i na veřejnosti ve výchově dětí. Děti přejímají všechno od svých rodičů. Proto má manželský slib velký význam. Láska, která nepřestává, úcta, která má být vlastní každému člověku, a věrnost je největším svědectvím o lásce. Pokud děti přejímají tyto hodnoty, mají dobrý základ do života.

³¹⁵ Srov. NOVOTNÁ L., Již nyní není já, ale my. in *Rodinný život* 1/ 2011, Centrum pro rodinný život Olomouc, s.15.

³¹⁶ CAFFARELO H., *op.cit.*, s. 39.

³¹⁷ PETRIK F., Viditelné znamení neviditelného. in *Rodinný život* 1/ 2011, Centrum pro rodinný život Olomouc, s. 9.

³¹⁸ Srov. PETRIK F., *op.cit.* s. 9.

4. Současné otázky nesezdaného soužití

Nesezdané soužití je v současné době velmi častou formou partnerského vztahu. Tyto úvahy vyvozují z analýzy nesezdaného soužití podle výsledků sčítání lidu v letech 1970-2001 vycházející z analýzy Českého statistického úřadu o nesezdaném soužití. Ta považuje pojmenování nesezdané soužití za vztah mezi druhem a družkou. Je zajímavé, že dříve v tomto soužití žili převážně lidé starší 35 let, kdežto v období 1991-2001 došlo k omlazení. V předchozích letech žili v nesezdaném soužití nejčastěji rozvedení muži a ženy, nebo ovdovělí, ale v letech 1991-2001 se zvýšilo zastoupení mezi svobodnými.³¹⁹

4. 1 Důvody nesezdaného soužití

V současné době se mnoho mluví o ekonomické krizi, ale i o krizi manželství. Pavel Ambros ve své knize *Teologicky milovat církev* považuje krizi dnešní doby za krizi komunikace, poznamenané důsledkem ztráty důvěry jednoho vůči druhému.³²⁰ Kulturní krize neboli krize kultury je podle Sergeje Averinceva uprostřed bezprostředních vtaů, vitálního hovoru s vlastním Bohem a se svými nejbližšími. Je také krizí moudrosti a filosofie a jejich tvůrčích principů, které utvářejí křesťanskou a evropskou tradici. V krizi moderny se ukazují základní problémy evropské identity. Východisko z této situace je možné v setkání dvou tvůrčích principů: lásky a rozumu.³²¹

Domnívám se, že právě krize komunikace je důvodem krize vztahů s nejbližšími lidmi. Pokud si v podstatných věcech nerozumí ani nejbližší lidé v rodině: manželé, rodiče s dětmi, vytrácí se vzájemná důvěra a pospolitost. Důvodem tohoto stavu jsou neustálé změny ve společnosti. Na jedné straně jsou překonávány vzdálenosti mezi lidmi skrze dopravní prostředky a media a na druhé se mezi sebou uzavíráme a nemáme na sebe čas.

Velké množství rozvodů způsobuje nezájem lidí o uzavírání manželství. Možná také pohodlnost a neochota se nikým a ničím vázat, být samostatný a soběstačný. Vznikají nové formy partnerského života, jakými je nesezdané soužití. To se vyskytuje

³¹⁹ Srov. ČERNÁ K., Analýza: Nesezdaná soužití v ČR podle výsledků SLDB. in *Informace o nesezdaném soužití*, On line www.Demografie.info. 29.3.2011, s. 1-5.

³²⁰ Srov. AMBROS P., *Teologicky milovat církev. Vybrané statě z pastorální teologie*. Velehrad ve spolupráci s Centrem Aletti Velehrad: Roma 2003, s. 33.

³²¹ Srov. AMBROS P., *op.cit.*, s. 34

ve dvou podobách: manželství na zkoušku a volné soužití. Základním rozdílem je, že manželství na zkoušku má za cíl okusit manželství, zato volné spojení k manželství vůbec nesměřuje.

4. 2 Rodina v minulosti a současnosti

Rodina před sto lety byla převážně v prostředí zemědělců a řemeslníků. Proto bylo životní prostředí zároveň místem společné práce rodiny. V jednom domě byly spolu spojeny tři generace: starý hospodář, mladý hospodář a jeho děti. Při volbě nevěsty se brala v potaz především její zručnost a majetek, který do rodiny přinášela. Manželství patřilo do velké rodiny a manželské konflikty se řešily celou rodinou. Muž se ženou neprožívali své manželství izolovaně, ale v pevném řádu měli jasně definované úkoly.³²²

Dříve manželé neměli na svůj manželský život dostatek času a prostoru jako dnes. Pouze jeden o druhém věděli, že to s ním myslí dobře a snažili se pracovat pro dobro rodiny.³²³ Podle charty rodinných práv je právě jednou částí právo na manželské a rodinné soukromí.³²⁴ Průmyslovou výrobou došlo k oddělení lidí od půdy a dobových tradic. Vznikl prostor pro soukromý život manželů. To je důležité, protože osobní láska muže a ženy si žádá hlubší sociální zakotvení v socializaci vztahu.³²⁵

Druhá změna v manželství se týkala patriarchálního uspořádání manželství. Podle Ef 5,22 mají být ženy ve všem podřízeny svým mužům. Podle tohoto schématu měl pouze muž-otec právo, žena a děti byly zavazovány k poslušnosti. To vedlo v západní civilizaci k odmítání instituce manželství a k feminizaci žen.³²⁶ Změny rodiny od tradiční k postmoderní začaly v padesátých letech ve Spojených státech a západní Evropě. Tato doba vypadala pro rodinu dobře a myslelo se, že došlo k jejímu ozdravení. Avšak na konci dekády došlo ke snižování počtu narozených dětí a k zvyšování rozvodů. Děti tento trend vnímaly, a když se osamostatnily, začaly si klást otázky po

³²² Srov. AMBROS P., *op.cit.*, s. 309-310.

³²³ Srov. JADRNÍČEK L., *op.cit.*, s. 45.

³²⁴ Srov. JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. č. 46.

³²⁵ Srov. AMBROS P., *op.cit.*, s. 310.

³²⁶ Srov. AMBROS P., *op.cit.*, s. 310-311.

smyslu rodiny. Pod vlivem marxismu a feminismu byla rodina označena za ideologicky utlačující koncept.³²⁷

Jedna z mnoha sociologických teorií tvrdí, že rodina je základním stavebním kamenem nerovnosti. Mírou nerovnosti se myslí nerovný přístup k ekonomickým zdrojům skrze příjem.³²⁸ Ženin příjem v rodině většinou má jen doplňkovou povahu.³²⁹ Pohledy na zaměstnanou ženu se různí. V první polovině minulého století bylo samozřejmé, že vdaná žena neměla příjmy ze zaměstnání. Živil ji muž.³³⁰ A v Bowlbyho tezi se dítě stalo rukojmím k zadržování matky v domácnosti pod hrozbou nezdravého vývoje dítěte. Druhým pohledem je matka, která s ním není uzavřena mezi čtyřmi stěnami a ze světa svého zaměstnání mu přináší nové podněty. To je i pro ženu velmi důležité.³³¹ Ale přílišná emancipace je osudnou pro rodiny. Žena, matka je právě tím článkem, který drží rodinu pohromadě. Pokud chybí, rodina se rozpadá, což můžeme vidět nejenom v soukromém životě populárních žen. Buď jsou úspěšné podnikatelky, nebo mají šťastné manželství. Obojí mít nelze. Možná proto měla být žena podle listu Efesanům poslušná svému muži. A podle starého kodexu (CIC/1917) ženy slibovaly mužům navíc poslušnost.

Monopol manželství na legitimní sex padl a počátkem sedmdesátých let prudce stoupl počet nemanželských dětí. Dříve ke stabilitě rodiny přispívali rodiče výběrem partnera a za trvanlivost rodiny ručila náboženská víra. Toto pojetí bylo napadeno občanským sňatkem.³³²

4. 3 Druhy života bez oddacího listu

V současné době existují dvě formy nesezdaného soužití a těmi jsou manželství na zkoušku a volné spojení.

Manželství na zkoušku se snaží odvolávat na množství rozvodů způsobených neznalostí partnera. „Rozvod hrozí manželství zejména na jeho počátku zejména v manželství mladých lidí. Ze sta vdaných žen ve věku 20-24 let se ročně rozvedou tři,

³²⁷ Srov. MOŽNÝ I., *Rodina a společnost*. Vyd. 2., Praha: Sociologické nakladatelství 2008, s. 20-21.

³²⁸ Srov. MOŽNÝ I., *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., Praha: Sociologické nakladatelství 2002, s. 79-80.

³²⁹ Srov. MOŽNÝ I., *Rodina a společnost*. Vyd. 2., Praha: Sociologické nakladatelství 2008, s. 97.

³³⁰ Srov. MOŽNÝ I., *Rodina a společnost*. Vyd. 2., Praha: Sociologické nakladatelství 2008, s. 179.

³³¹ Srov. MOŽNÝ I., *Rodina a společnost*. Vyd. 2., Praha: Sociologické nakladatelství 2008, s. 186-187.

³³² Srov. MOŽNÝ I., *Rodina a společnost*. Vyd. 2., Praha: Sociologické nakladatelství 2008, s. 21-22.

ve věku 30-34 let jen dvě a ve věku 40-44 už jen něco víc než jedna³³³ Podle církve se jedná o soužití neregulární a neodpovídající zdravému lidskému rozvoji. Důvodem tohoto tvrzení je, že není možné provádět pokusy na lidských osobách, jejichž důstojnost vyžaduje, aby se mezi sebou bez jakéhokoliv omezení dávaly v láskyplném sebedarování. Proto s nimi nemůže souhlasit z hlediska víry, protože tělesné darování v pohlavním styku je symbolem sebeodevzdání celé osoby. Toto sebeodevzdání se uskutečňuje jen silou nadpřirozené lásky Ježíše Krista. Opravdové manželství mezi dvěma pokřtěnými je reálným symbolem jednoty mezi Kristem a jeho církví, jednoty, která není dočasná, ani na zkoušku, ale trvalá a věrná. Proto mezi dvěma křesťany musí být pouze nerozlučné manželství.³³⁴

Druhým soužitím je soužití volné. To existuje bez jakéhokoliv veřejně uznávaného pouta občansko-právního či náboženského. Pro toto rozhodnutí jsou nejrůznější příčiny. Pro některé jsou to těžkosti hospodářské, kulturní nebo náboženské, kvůli kterým by se při uzavření regulárního manželství museli obávat ztráty hospodářských výhod a diskriminace. Jiní se k němu naopak rozhodují dobrovolně, pohrdáním rodiny jako instituce. Někteří mají jen touhu po vlastním požitku. Opět jiné k tomu vede krajní nevědomost a chudoba, mnohdy v důsledku nespravedlivých poměrů. V některých zemích předpokládá tradiční morálka, manželství vzniká až po nějaké době, například narozením prvního dítěte.³³⁵

Proto mají věřící působit na veřejné činitele, aby zamezili jevům, které rozkládají společnost a škodí občanům. Mají bojovat proti podceňování instituce manželství a rodiny, ale také působit na veřejné činitele, aby podporovali zákonité manželství zajištěním dostatečné mzdy, bydlení a vhodných pracovních a životních podmínek. Zde se ukazuje důležitost aktivní služby laiků ve společnosti při prosazování společného spravedlivého světa.³³⁶

Čistě teoreticky spolu dva lidé mohou být šťastní i bez sňatku dokud se mají rádi, po čase si pak mohou vybrat někoho jiného. Situace se velice změní s narozením dítěte.³³⁷ V žádném případě nelze těmito lidmi pohrdat, nebo je morálně odsuzovat. Těžko se dnes lidem vysvětluje smysl panenství a odříkání. Lidé touží po pěkném

³³³ MOŽNÝ I., *Česká společnost. Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. vyd.1., Praha: Portál 2002, s. 44.

³³⁴ Srov. JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. Praha, Zvon 1992, č. 80.

³³⁵ Srov. JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. č. 81.

³³⁶ Srov. JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. č. 80.

³³⁷ Srov. SOKOL J., Zamilovanost není až moderní vynález. in *Rodinný život* 1/ 2011, Centrum pro rodinný život Olomouc. s. 3.

vztahu. Velká většina lidí, tedy 76% českých mužů a 68% českých žen považuje úspěšné manželství za nejdůležitější věc v životě.³³⁸ Křesťanské manželství, jak už jsem dříve psala, slouží k dobru věrnosti, manželů a dětí. Církev se snaží i v případech nesezdaného soužití pomáhat pastorací rodin ve svízelných situacích, být lidem na blízku a chápat jejich příčiny, i když s nimi nesouhlasí a hledá cesty k nápravě.³³⁹

4. 4 Důvody pro a proti manželství

Dříve se soužití bez oddacího listu téměř nevyskytovalo, nyní je bráno jako samozřejmost. V současném světě je zpochybňován smysl manželství. Jako důvod proti němu pokládají otázku, zda je nutné a možné takto spolu žít poměrně dlouhou dobu 35 - 40 let. Manželství prarodičů bývalo kratší z důvodu pozdějších sňatků a kratšího života. Přitom manželé spolu byli téměř pořád. Dnešní manželé se vidí až pozdě večer, když jsou unavení. Dříve bylo více dětí a větší chudoba, ale členové rodiny měli k sobě blíž. Nyní se s odchodem dětí z domova manželé rozvádí, protože už není nic, co by je spojovalo. Řešením je manželství bez oddacího listu, nebo obnova manželství ve vztahu k Bohu. Tvrzení, že nemanželské pohlavní společenství, umožňuje skutečnou rovnost mezi partnery, není dostačující. Zkušenosti ukazují, že slabší část páru není nijak právně chráněná a musí se podřítit silnějšímu, který může spojení vždy vypovědět.³⁴⁰

Sňatek v minulosti sloužil jako přechodový rituál a právní akt u ženy, kterým se stala paní domu. Opouštěla svou rodinu a vstoupila do rodiny manžela. Tento přechodový rituál se z vědomí lidí v současnosti vytrácí, protože je člověk schopen žít i bez sňatku. To je důvodem oslabení rodiny. I když lidé vědí o velkém množství rozvodů, přesto vstupují do manželství. To je sice dobře, ale problém je co udělat proto, aby se manželství nerozpadala. Pokud by se už partneři nechtěli brát a zanikla by dejme tomu rodina jako instituce, tak by z hlediska společnosti došlo k velkým škodám. Po této stránce nelze rodinu ničím nahradit. Důsledkem krize manželství je právě nižší počet narozených dětí, a také problémy dětí ve škole a osamění ve stáří.³⁴¹

³³⁸ Srov. MOŽNÝ I., *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho vztahu*. Vyd.1., Praha: Portál 2002, s. 41.

³³⁹ Srov. JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*. vyd.2., Praha: Zvon 1996, č. 79-81.

³⁴⁰ Srov. AMBROS P., *op.cit.*, s. 315-317.

³⁴¹ SOKOL J., *op.cit.*, s. 3.

Rozvodovost se u nás zvýšila čtyřnásobně. Počet rozvodů je nyní 53.7 na sto uzavřených manželství. Velká část manželství se rozvádí do šesti let po uzavření³⁴² Jedním z důvodů proti manželství u nás je fakt, že česká vláda podporuje rodiny čím dál méně. Toto své tvrzení vyvozují z faktu snižování rodičovského příspěvku ve čtyřleté variantě čerpání mateřské dovolené a ze zrušení porodného na další narozené děti a pro rodiny s příjmem vyšším než 2,4 násobku životního minima a jiné.³⁴³ Svými úspornými opatřeními stát omezuje a škodí rodině, znevýhodňuje ji a vykořisťuje. Jakoby o ni stát vůbec neměl zájem, a přitom je základní buňkou každé společnosti. Mladí lidé odkládají založení manželství na pozdější dobu, kdy budou finančně zajištěni.

Dalším důvodem jsou otázky po smyslu proti a pro manželství. Nesezdané soužití nabízí parterům snadný rozchod bez zdlouhavého a psychicky náročného rozvodu. Oproti tomu svatba brání unáhlení v rozchodu. Odpůrci manželství říkají, že svatba je jen papír. A zastánci, že svatba po právní stránce ošetří vztah. Někdy chce nesezdané soužití partner a žena s tím souhlasí, protože jej nechce ztratit. I když by raději volila svatbu. Mnozí si chtějí nesezdaným soužitím otestovat pravost partnerky pro manželství. Mnozí argumentují své rozhodnutí tím, že dostanou od státu víc peněz na dítě.³⁴⁴ Toto platilo například v roce 2005, když takzvané samoživitelce s dvěma dětmi do šesti let muž domů přinesl podprůměrný plat, tak od státu dostala o 2300 Kč více, než kdyby byla vdaná. Letos kvůli změnám dostane jen 138 Kč. V rodinách s průměrným a nadprůměrným platem dokonce tratí.³⁴⁵

Důvodem proti nesezdanému soužití jsou zdravotní problémy žen. Těhotenství a porod je jednodušší u žen mladších, u starších přicházejí komplikace v těhotenství a samovolné potraty. Děti narozené ženám ve věku 20-30 let bývají nejzdravější. Podle statistiky se rodí moc malé děti právě ženám po třicítce. Přibývá dětí s váhou pod 2,5 kg, ty sice neznamenají ohrožení na životě, ale kvůli snížené obranyschopnosti mají problémy s krmením a žloutenkou. Musí trávit delší čas v porodnici, z čehož vyplývají ekonomické problémy jednak pro matky, ale i pro zdravotní pojišťovny a tím i pro

³⁴² Srov. MOŽNÝ I., *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. vyd. 1., Praha: Portál 2002, s.44-45.

³⁴³ Srov. KUČERA P., Rodičovský příspěvek v roce 2011-změny a škrty a Porodné od roku 2011. in *Aktuálně.cz* On line <http://wiki.aktualne.centrum.cz/finance/porodne-2011/> 27.3.2011.

³⁴⁴ Srov. BARTUŠKOVÁ J., Manželství nebo nesezdané soužití? in *Rodina o dětech i rodičích*. On line, <http://www.rodina.cz/clanek/6501.htm>. 27.3.2011.

³⁴⁵ Srov. ČTK, Falešné samoživitelky prý už ze sociálního systému nevytěží. in *Moderní rodina*. On line, dostupné na: <http://www.Modernirodina.cz/falesne-samozivitelky-pry-uz-ze-socialniho-systemu-nevytezi/> 27.3.2011.

stát.³⁴⁶ Děti žen starších 35 let jsou náchylnější k vrozeným genetickým vadám, a proto se provádí Triple testy a odběr plodové vody. Se snižující se schopností otěhotnění přichází na řadu umělé oplodnění, které je z hlediska etického a církevního zcela nepřijatelné. Z toho vyplývá snižování porodnosti a český národ vymírá. K čemu budou všechna ta úsporná opatření, když v našem státě nebudou žít Češi? Toto tvrzení opírám o fakt, že u nás rodí stále víc cizinek.³⁴⁷

Dalším důvodem proti nesezdanému soužití je, že slabším partnerem ve volném vztahu bývá většinou žena. To se odráží také v duševní, ale i duchovní oblasti. A zároveň ovlivňuje pozdější manželství. Protože duše si pamatuje a hřích narušuje vztah. Důkazem je svědectví mladé ženy, která dosvědčuje jedinečnost čistoty předmanželského života: „Než jsem se vdala, spala jsem se třemi muži. Nyní bych si přála, aby můj muž byl tím jediným. Najdete-li, koho skutečně milujete, a s kým chcete strávit celý život, pak pro vás ti ostatní nic neznamenaají. Ze vzpomínek na ně je vám téměř zle.“³⁴⁸

Tyto oprávněné otázky o smyslu manželství si klade mnoho lidí. Je opravdu náročné žít takovou dlouhou dobu v lásce, úctě a věrnosti. „Křesťanské manželství je povolání, ve kterém křesťané zvláštním způsobem dosvědčují Boží společenství s člověkem.“³⁴⁹ Známkou povolání je otevřenost druhému skrze uvědomování vztahu a ochota spoluvytvářet společný cíl. Základem povolání je odpouštějící láska a víra.³⁵⁰

4. 5 Současná emancipace žen

Feministické hnutí vzniklo v 18. století ve Francii za účelem občanské a politické rovnoprávnosti žen. Staví se proti vykořisťování ženy a ukládá požadavek rovnosti ve vzdělání a volebním právu. Kořeny feminismu jsou v nelibosti ženy nad sebou samotnou. A skutečnost, že tíha rodiny leží na ženě, která je navíc zaměstnaná. Křesťanský feminismus se domáhá, aby žena mohla konat funkce v církvi, kterou ženy vykonávaly (jáhenky), či kterou konají klerici.³⁵¹

³⁴⁶ Srov. FRÝDECKÁ L., Rodí se moc malé děti. I kvůli starším matkám. in *Mladá fronta dnes* /74, úterý 29.3.2011, s. A1-A3.

³⁴⁷ Srov. FRÝDECKÁ L., *op.cit.*, s. A1.

³⁴⁸ RINEHARTOVÁ, P., *op.cit.*, s. 73.

³⁴⁹ AMBROS P., *op.cit.*, s. 318.

³⁵⁰ Srov. AMBROS P., *op.cit.*, s. 319-320.

³⁵¹ Srov. RÍVA A., Feminismus in *Slovník spirituality*. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří 1999, s. 266-275.

V současnosti došla emancipace žen tak daleko, že muže vlastně vůbec nepotřebují. Peníze si vydělají, dům postaví firma a dítě počnou i bez muže ze spermobanky. Říkají, že mají klid, že jim nikdo nechybí a neotravuje život. Nepomyslí však na dítě, které má právo na oba rodiče. Aby bylo schopno vyrůst v harmonickou osobnost, potřebuje pocítit lásku obou rodičů a vidět jejich příklad.

Tyto ženy žijí život dítěte jako své jediné naplnění, což je egoistické. „Dobrou mámu dělají muž a žena a správnému tátovi nemůže chybět mateřský cit.... Muži se totiž (na rozdíl od žen) většinou nesnaží dítě za každou cenu před bolestí a neúspěchem chránit.... Mateřská láska obsahuje velmi silný ochranný faktor. Odmítá vidět stinné stránky dítěte, ba na ně dokonce i jen pomyslet... Když maminka mluví s dítětem, záleží jí na tom, aby je neranila, a proto tíhne k tomu přemýšlet za dva.“³⁵²

³⁵² POLI O. , *Maminky, které milují příliš*. Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2010, s. 102-106

Význam manželství v dnešní době.

Svou práci o spiritualitě manželského slibu ukončuji zamyšlením nad významem manželství. S manželstvím vzniká nová rodina. Rodina je společenství dvou a více lidí. Někdy se ukazuje jako dobře řízená nemocnice, místo kde je nemocný vítán jako nemocná lidská bytost a ne jako pokazený stroj nebo nefungující odstrčená hračka, protože zábava s ní už není k ničemu! Rodina je zároveň pro dospívající školou lásky, kde by se učili ošetřovat různé druhy chorob těla a duše člověka.³⁵³ Křesťanská rodina je společenstvím duchovního vztahu mezi rodiči a dětmi, manželem a manželkou ve vztazích bratra a sestry v Pánu. Všichni jsou v Pánu jedno. Pokud je jen jeden z rodičů křesťanem, může to být velkým rozdělením. Křesťanská rodina je místem otevřených dveří pro ostatní lidi.³⁵⁴

Podle nejnovějších průzkumů Českého statistického úřadu (ČSÚ) byl rok 2010 historicky nízký v uzavírání manželství za celou dobu od vzniku státu. Snad menší zájem o manželství u nás byl pouze v době první světové války v letech 1915-1917. Důvodem pro odsouvání manželství na pozdější věk je studium, cestování a budování kariéry. Zatím co před 90 lety připadaly na stovku manželství necelé tři rozvody, nyní se jedná o každé druhé manželství. Průměrná doba trvání manželství se snížila na dvanáct let.³⁵⁵ „Když muži a ženy v Česku o manželství příliš nestojí, neznamená to, že nechtějí žít spolu. Mnoho z nich se obejde bez svatby, a to i když mají spolu potomky. Česká společnost tak prochází změnami jako vyspělé západní země, jen zhruba o tři desetiletí později.“³⁵⁶ Oproti tomu Rusky již netouží po emancipaci. Za hlavní považují najít si dobrého manžela. V 94 procentech rodinu jako nejvyšší hodnotu. Čtyři pětiny žen by muži odpustily i nevěru!³⁵⁷

Žádná rodina není dokonalá. Jako lidé jsme plní omylů. Přijímat a uvědomovat si své slabosti je pravou obětí lásky. Zdravý člověk však nepotřebuje dýchat sterilní vzduch, protože čerstvé povětří je pro něj daleko lepší. Naopak někteří lidé dokáží dělat úžasné věci ze surovin, které jiní nazývají jako smetí. Mnoho současných dívek se kvůli feminismu cítí slabé a bojí dát najevo touhu stát se matkami a vytvořit domov. Vdané se naopak domnívají, že mají usilovat o rozdělení domova, aby byly skutečně svobodné.

³⁵³ Srov. SCHAEFFEROVÁ E., *Co je rodina?* vyd.1. Praha: Návrat domů 1995, s. 63.

³⁵⁴ SCHAEFFEROVÁ E., *op.cit.*, s. 79-149.

³⁵⁵ Srov. ČTK, Češi se do manželství nehrnou in *Zlínský deník*, pátek 4. března 2011. s. 14.

³⁵⁶ ČTK, *op.cit.*, s. 14.

³⁵⁷ Srov. ČTK, Emancipace? Hlavní je vdát se, tvrdí Rusky in *Zlínský deník*, úterý 8. března 2011., s. 14.

Dříve se říkalo, že: „Manželství je jako pevnost. Ti kdo jsou uvnitř, touží jít ven a ti, kteří jsou venku, tlačí se dovnitř“. Dokonalou rodinou je pouze domov u nebeského Otce.³⁵⁸

V rodinném životě všechno záleží na vyváženosti. Nejde o to, co vyrovnaně říkáme, ale o to aby naše životy, skutky a vztahy, ale také širší vliv, který naše rodina může mít pro ostatní, byly vyrovnaný tak, abychom ani jednu věc nenechali vznášet ve vzduchu na druhou na zemi.³⁵⁹ Podle Bible, inspirovaného Božího slova mají křesťané velkého nepřítele Satana. Ten nejenom, že nenávidí Boha, ale také chce zničit všechno, co stvořil. Samozřejmě chce zničit i rodinu, protože je základem všeho. Stvořením člověka skrze muže a ženu dal Bůh světu první rovnováhu, která byla před hříchem. Byla to dokonalá vyváženost obou, neboť spolu tvořili duchovní, intelektuální a tělesnou jednotu.³⁶⁰

Podle známé psycholožky Jiřiny Prekopové a její teorie pevného objetí lze znovu obnovit lásku v rodině. Zejména v krizových situacích “utlumením animálních afektivních tendencí k útoku a útěku lidským rozumem ve prospěch svědomitého rozhodnutí obnovit lásku.”³⁶¹

Přes velký počet rozvodů v naší společnosti pořád existuje dost lidí, kteří si manželství váží a chtějí v něm žít. Jsou to především křesťané, kteří vidí v manželství smysl života. Nebojí se přijímat děti a vychovávat je. Děti potřebují zájem a čas rodičů, kteří s nimi nesou úspěchy i prohry. Proto je výchova dětí v úplné rodině nenahraditelná.

³⁵⁸ Srov. SCHAEFFEROVÁ E., *Co je rodina?* Praha: Návrat domů 1995, s. 25-32.

³⁵⁹ Srov. SCHAEFFEROVÁ E., *op.cit.*, s. 26.

³⁶⁰ Srov. SCHAEFFEROVÁ E., *op.cit.*, s. 164-166.

³⁶¹ PREKOPOVÁ J., Škola lásky v rodině. in *Wonderland*, On line: <http://www.prekopova-nadacnifond.cz/dokumenty/skola-lasky-v-rodine-skripta.pdf> 2.3.2011, s. 5.

Závěr

Spiritualita je velmi významným prostředkem k rozvoji duchovního života a prožívání víry. Moje práce nahlížela na manželskou spiritualitu zvláště z hlediska církevního manželského slibu. Ta je obsažena v úctě, lásce a věrnosti, neboť dobré vztahy je možné stavět na tomto základě. Prožívání spirituality manželství lze dosáhnout propojením tělesnosti a duchovní stránky člověka. V tělesné je důležité správně prožívání sexuality, skrze modlitbu těla. V duchovní růst víry a lásky mezi manželi a Bohem, za pomoci prostředků vedoucích ke spáse.

Manželský slib je vlastně zveřejnění lásky před druhými lidmi. Vede ke svátosti manželství a projevuje se skrze věrnost manželů jako svědectví o přítomnosti Krista v církvi. Manželská láska je různorodá. Je to láska přátelská i erotická, která nevede k žádostivosti, ale k sebeobětování a sebeovládání. Přes svátostný charakter manželství se v manželství vyskytuje hřích. Ten je důvodem narušených vztahů mezi manželi a způsobuje mnohá nedorozumění a rozdělení. Je třeba se chránit před setrváváním v hříchu, který vede k smrti lásky. Protože byl člověk stvořen k Božímu obrazu, tak návrat k tomuto stavu je možný skrze Božího Syna. Důsledkem jsou lepší vztahy mezi manželi. Úcta mezi manželi je projevována ve vzájemném respektu a v lásce.

Manželským slibem je právně ošetřen vztah mezi manželi. Vzniká nová rodina, do které se rodí děti. Právě pro ně je rodinné prostředí nenahraditelné. Manželství je základní buňkou společnosti a státu. Pro společnost je velmi významné výchovou dětí. Manželství je dobrem i pro samotné manžele, rozvíjí se v něm manželská povolání muže a ženy. Bez manželství je muž příliš drsný a žena náchylná k hříchu. Vzájemně jsou si jeden druhému oporou a stávají se jedním tělem. Jeden bez druhého nejsou celiství.

V současné době se nachází manželství v krizi. Existují neregulérní typy soužití bez oddacího listu a časté rozvody. Důvodem jsou změny ve společnosti a ztráta křesťanských kořenů. K volnému soužití lidí vede někdy odpor k instituci manželství, jindy špatná ekonomická situace. Církev je nucena k těmto problémům zaujímat jasné stanovisko. Požaduje věrnost a nerozlučitelnost manželství. Přestože nesouhlasí s neregulérními typy partnerského života, tak tyto lidi neodsuzuje, ale snaží se jim pomoci. Také usiluje o dobrou přípravu na přijetí svátosti manželství, jako předcházení rozvodů. Rozvedené neopouští na jejich nelehké cestě. Mohou i nadále být v církevním společenství a zapojovat se do života církve. Problematická jsou manželství

rozvedených, kteří znovu uzavřeli sňatek, tentokrát civilní. Z tohoto důvodu nemohou přistupovat ke svátostem. Církev přihlíží k rodinné situaci spojené s výchovou dětí a využívá privilegium petrolinum, nebo paulinum, nebo pokud se vyskytne pochybnost o platnosti předešlého manželství, lze dosáhnout církevním soudem anulace manželství.

Domnívám se, že je možné manželství zachránit návratem k Bohu. Cílem manželství je účast člověka na věčné blaženosti v nebi. Tam se sice lidé nebudou znovu ženit a vdávat, protože budou rovni andělům, ale poznání, vztahy ze své rodiny a láska zůstanou. Myslím si, že vztahy v rodině prožívané tady na zemi, budou prožívány v plnosti v nebi. Proto má smysl žít v manželství. Za všechno dobré nás Pán odmění a láska, kterou dáme druhým, se nám vrátí. Až budeme jednou umírat, tak s nám zůstane pouze láska, kterou jsme darovali. „Vše co jsem a co mám je darem tvým, tvá láska jediným mým bohatstvím...“ se zpívá v písni při zádušní mši svaté.³⁶²

Spiritualita křesťanského manželství se bude i nadále vyvíjet na základě nejrůznějších vnějších a vnitřních faktorů, ale její základ v Kristu budou zachován. Domnívám se, že manželství zůstane a vytrvá do druhého příchodu Pána, protože je s ním úzce spjato. Spiritualita manželského slibu je podobná s knihou Exodus ve vyjití ze sebe samého, z otroctví hříchu, ze svého ega k druhým a k Bohu.

³⁶² RENČ V., Blíž k tobě Bože můj in *Kancionál, společný zpěvník českých a moravských diecézí*. Praha: Zvon 1993, č. 901.

Bibliografie:

Písmo svaté a dokumenty magistera

BENEDIKT XVI. *Deus caritas est. Bůh je láska.* Vyd. 3., Praha: Paulínky 2006.

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenický překlad. 3. přepracované vydání, Praha 1985.

ČBK, *Příprava na svátost manželství.* sekretariát ČBK: Praha 2001.

ČBK, *Svatební obřady.* Vyd. 2., Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří a komise ČBK pro liturgii, Praha 2007.

ČBK, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR.* ČBK: Praha 2010.

Dokumenty II. Vatikánského koncilu. 2.vyd., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2002.

FRANCOUZSKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE *O směřování katecheze dnešní době. Národní text pro orientaci katecheze ve Francii a principy její organizace.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2006.

JAN PAVEL II., *Ecclesia de eucharistia. O eucharistii a jejím vztahu k církvi.* vyd.1, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2003.

JAN PAVEL II., *Familiaris consortio: o úkolech křesťanské rodiny v současném světě.* 2. vydání, Praha: Zvon, 1996.

JAN PAVEL II., *Reconciliatio et paenitentia: o smíření a pokání v dnešním poslání církve.* 1. vydání, Praha: Zvon, 1996.

Katechismus katolické církve. 1.vyd., Praha: Zvon, 1995.

Kodex kanonického práva. 1.vyd. Praha: Zvon, 1994.

PIUS XI., *Casti connubi: o křesťanském manželství.* 3.vyd., Olomouc: Obzor 1948.

Slovníky

ALLMEN J., J., a kol., *Biblický slovník.* vyd.3, Praha: Kalich 1991.

BEINERT W., *Slovník katolické dogmatiky.* Olomouc: Matice cyrilometodějská 1994.

DUPLACY J., GEORGE A., GRELOT P., a kol., *Slovník biblické teologie*. vyd.5, Velehrad: Řím 1991.

FIORES, T. GOFFI, T., *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1999.

JAVŮREK Z., MAREŠOVÁ E., LANDOVÁ M., *Filozofický slovník*. vyd.1., Praha: Svoboda 1975.

NEWMAN J., SIVÁN G., *Judaismus od A do Z. Slovník pojmů a termínů*. vyd. 1. dotisk. Praha: Sefer 1992.

Primární literatura

AMBROS P., *Teologicky milovat církev*. Velehrad: Refugium, 2003.

CUCKELLY M., S., C., *Současná spiritualita. Duchovní život z hlediska moderní psychologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1994.

DOLISTA J., *Naděje vložená do manželství. Dogmaticko-pastorální studie*. [s.l. : s.n], 1993.

MOŽNÝ I., *Česká společnost. Nejrůznější fakta o kvalitě našeho života*. vyd.1., Praha: Portál 2002.

MOŽNÝ I., *Rodina a společnost*. Vyd.2., Praha: Sociologické nakladatelství 2008.

MOŽNÝ I., *Sociologie rodiny*. Vyd.2., Praha: Sociologické nakladatelství 2002.

NĚMEC D., *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. vyd.1. Praha: Kostelní Vydří 2006.

POSPÍŠIL C., V., *Jako v nebi, tak i na zemi. Náčrt tributární teologie*. vyd.1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství a Krystal OP. 2007.

RUPNIK M., I., *Adam a jeho žebro*. vyd.1. Velehrad: Refugium, 2004.

SALESKÝ F., *Úvod do zbožného života*. vyd.2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2003.

SCHAEFFEROVÁ E., *Co je rodina?* vyd.1. Praha: Návrat domů 1995.

SOLIGNAC A., HAAS A., RUPNÍK M. I., *Studijní texty ze spirituální teologie. Axiomy duchovního života*. Olomouc-Velehrad: Centrum Aletti 2003.

STUDENÝ J., *Sedm svátostí*. Olomouc 2005.

ŠPIDLÍK T., *Prameny světla*. vyd.2. Velehrad: Refugium 2000.

TROBIŠOVÁ I., *Radost být ženou*. vyd. 1., Signum unitatis a Křesťanský život, místo a rok vydání neuveden, ISBN 80-9009400-7.

VRIES S., V., *Židovské obřady a symboly*. vyd.1. Praha: Vyšehrad 2009.

WILSON M., R., *Náš otec Abrahám*. Praha: Copyright 1997.

Sekundární literatura

BELLINGER G., *Sexualita v náboženstvích světa*. vyd.1., Praha: Academia 1998.

COULANGES F., *Antická obec*. Vyd.1., Praha: Sofis 1998.

GOJDOVÁ M., *Závoj a džíny. Ženy v islámském světě*. vyd.2. Vyšehrad: 2006.

JADRNÍČEK L., *Život v rodině. Jak žili staří Fryštačané. Rodinné slavnosti. Námluvy a svatba*. In Městečko Fryšták, vyd.2, Fryšták: Fr. Kučera Jevíčko 1947.

HALÍK T., *Prolínání světů. Ze života světových náboženství*. vyd.1. Praha: nakladatelství Lidové noviny 2006.

HALÍK T., *Stromu zbývá naděje. Krize jako šance*. vyd.1. Praha: nakladatelství Lidové noviny 2009.

HALÍK T., *Vzdáleným na blízku. Vášeň a trpělivost v setkání víry s nevírou*. vyd.1. Praha: nakladatelství Lidové noviny 2007.

Kancionál, společný zpěvník českých a moravských diecezí. Praha: Zvon 1993.

Korán. Vyd.5., Praha: Odeon 1972.

KUBÍČEK L., *Velké tajemství-manželství jako umělecké dílo*. Olomouc: Matice cyrilometodějská 1995.

LENDEROVÁ M., *K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století*. vyd.1, Praha: Mladá Fronta 1999.

PALAN A., JENIŠOVÁ I., *České srdce pro Jana Pavla II. Svatý otec ve vzpomínkách Čechů a Moravanů*. Karmelitánské nakladatelství: Kostelní Vydří 2005.

PETIŠKA E., *Staré řecké báje a pověsti*. vyd. 13. Praha: Albatros 2005.

PLÁŇAVA I., *Jak se nerozvádět*. Praha: Grada 1994.

POLI O., *Maminky, které milují příliš. Jak nevychovat tyrany ani rozmazlence*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2010.

POWEL J., *Láska bez podmínek*. vyd.4. Praha: Portál 2003.

RINEHARTOVÁ P., *Intimita a duše ženy*. Praha: Návrat domů.

SICHTERMANNOVÁ B., *Slavné páry. 50 nejznámějších milostných dvojic*. Bratislava: Slovára 2003.

STÖRIG H., J., *Malé dějiny filosofie*. Praha: Zvon 1991.

VIDMAN L., *Od Olympu k Panteonu. Antické náboženství a morálka*. Praha: Vyšehrad 1986.

Noviny , časopisy a internet

Mladá fronta dnes XII/74, úterý 29.3.2011, Dnes zlínský, Zlín.

Rodinný život 1/11- ročník XXI.- únor 2011, Centrum pro rodinný život Olomouc.

Zlínský deník, pátek 4.března 2011, Češi se do manželství nehrnou. s. 14.

Zlínský deník, úterý 8.března 2011, Emancipace? Hlavní je vdát se, tvrdí Rusky. s.14.

DIRIEOVÁ W., Květ pouště in *Readers Digest Výběr září 2000*, s.124-144.

ČERNÁ K. Analýza: Nesezdaná soužití v ČR podle výsledků SLDB. In *Informace o nesezdaném soužití*. On line www.demografie.info 29.3.2011.

ČTK, Falešné samoživitelky už prý ze sociálního systému nevytěží in *Moderní rodina*. On line <http://www.modernirodina.cz/falesne-samozivitelky-pry-uz-ze-socialniho-systemu-nevytezi.pdf> 27.3.2011.

BARTUŠKOVÁ J., Manželství nebo nesezdané soužití? in *Rodina o dětech i rodičích*. On line <http://www.rodina.cz/clanek6501.html.pdf> 27.3.2011.

BAUMGARTNER I., *Psychologie a víra-orientace a podněty k diskusi*. In Teologické texty. On line http://www.teologicketexty.cz/_scan/1996/05/154.jpg 6.4.2011.

KUČERA P., Rodičovský příspěvek v roce 2011-změny a škrty. Porodné. in *Aktuálně.cz*. On line, <http://www.aktualne.centrum.cz/finance/porodne-2011/> 27.3.2011.

PREKOPOVÁ J.,*Škola lásky v rodině*. <http://www.prekopova-nadacnifond.cz/skola-lasky-v-rodine-skripta.pdf> 2.3.2011.

Použité zkratky:

KKC Katechismus katolické církve 1.vyd.Praha: Zvody 1995.

CIC Kodex iuris canonici- Kodex kanonického práva. 1.vyd.Praha: Zvon 1994.

FC Jan Pavel II. Familiaris consortio. O úkolech křesťanské rodiny 1.vyd.Praha: Zvon 1996.

Texty a názvy knih Písma svatého Bible Starého a Nového zákona jsou citovány a označeny dle zkratk ekumenického překladu Bible 3. přepracovaného vydání z roku 1985.